

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vincentii Lirinensis Galli, Pro Catholicae Fidei Veritate et antiquitate, aduersus prophanas omnium hæreseon nouationes Libellus

Vincentius <Lerinensis>

Venetijs, 1549

Determinatio Facvltatis Theologiae in Schola Parisiensi super
quamplurimis assertionibus D. Erasmi Roterodami.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36089

DETERMINATIO
FACULTATIS THEO-
LOGIAE IN SCHOLA

Parisiensi super quamplu-
rimis assertionibus

D. Erasmi Ro-
teroda-
mi.

Spes eius: & non respexit

Beatus uir, cuius est dominus

in uanitates, & insanias falsas.

Venetijs ad signum Spei.

1549

OUT L E C T O R I .

DERASMVM Roterodanum, quem
qui quidam inter hereticos locat, uides lectum
non solum huius authoris, uerum multorum
quoq; aliorum doctorum, bonorumq; uirorum opinione
ac testimonio ab hereseos crimine esse immunem, utpote
qui sua non semel iudicio submittat ecclesie errata. Est
in eius libris inueniantur, quae partim a deuotis, partim
a nasutis quibusdam carpantur, obijciaturq; nobis sepe
mero res serias ac sacras nimis cum pueriliter, tum leuiter,
quam deceat ab eodem tractatas, ne (ut ipsi) dicant
lumnias: quare multa quoq; in ipsius libris truncanda,
quaedam mutanda, quaedamue sint (ut ipsi autumant) penitus
dananda & obliteranda. Ego tamen satius puto pro
pter illos homines in huius libri fine Academie Parisien
sis iudicium cum explanatione eorum, quae in eiusdem li
bris caute legenda sunt, adijciendum.

2

DETERMINATIO FACULTATIS
THEOLOGIAE IN SCHOLA

Parisiensi super quamplurimis asser-
tionibus D. Erasmi Ro-
terodami.

DE CANVS & facultas Theologiae
scholae Parisiensis omnibus fidelibus in
Christo salutem. Cum à nobis anno do-
mini .1526. circa finem Iulij à multis &
grauibus uiris quæreretur, quid sentien-
dum foret de quibusdam proposi-
tionibus excerptis e Paraphrasibus
Desiderij Erasmi in nouum testamentum,
et similiter de quibusdam alijs extractis
ex quodam eius libello dictarum
propositionum defensionis, qui dicitur
Elenchus: necnon & paucis alijs in
alijs illius libris repertis: Nos rōnem red-
dere uolētes de ea, quæ in nobis est, fide,
re diutius atq; maturius perspecta, et
inter nos discussa, tandem non solum
super dictis propositionibus rōndendum
censuimus, sed et rationes & scriptura-
rum testimonia pro instituti breuitate,
paucis ad cautelam subiungere, ubi opus
uisum est, curauimus: ut clare agnoscat,
qui ista lecturi sunt, tantam esse uim
ueritatis, ut quauis interdum impudenti
insipientium hominum temeritate exagitetur,
nunquam tamen possit conuelli. Nam si
aduersus eam portæ inferorum præualere
nequeunt, neque certe potestas ulla
super terram præualebit. Proinde non
solent uiri prudentes etiam ethnici
pertinaci animositate ea tueri, quæ
leuius forsitan aut incōsultius asseruere,
ubi ueritas ipsa, rōne reddita, manifeste
cognoscitur. Cæterum in conclusione
pntis operis hmoi nostri instituti ratio
pluribus explicabitur.

A 2

INDEX ARGUMENTORVM, QUAE
à præfata doctorum uniuerſitate diſcuſa
ſa ſuere & diffinita.

DE paruulis baptizatis	1	in quibus non ſatis officio	
De morte Chriſti	2	Paraphraſta ſcriptorum	
De ieiunio & delectu ciborum	3	phraſis reſpondet	15
De iuramento	4	De meritis	16
De reparatione iniuriæ	5	De fiducia bonorum operum & meritorum	17
De matrimonio	6	De fiducia corporalium ceremoniarum et ſtatutorum religionis	18
De fide	7	De oratione uocali	19
De quibusdam deſiderijs ſtantibus ad fidem	8	De cœlibatu ſacerdotum	20
De lege ueteri	9	De peccato originali	21
De authoribus librorum noui teſtamenti	10	De pœna filiorum temporali propter peccata parentum	22
De ſymbolo apoſtolorum	11	De pœna hæreticorum	23
De traduſtione ſanctarum ſcripturarum in linguam uulgarem	12	De defectu uigoris euangelij	24
De ijs, in quibus à comuni uſu eccleſiæ latinæ Paraphraſtes recedit à ſuis ſcribis	13	De ſabbato	25
De quibusdam ꝑpoſitionibus, quæ poſitæ uidentur ex inaduertentia uel ipſius Paraphraſtae uel Typographorum	14	De eccleſia	26
De quibusdam ꝑpoſitionibus,		De beata uirgine Maria	27
quæ poſitæ uidentur ex inaduertentia uel ipſius Paraphraſtae uel Typographorum		De angelis	28
		De Petro	29
		De Paulo	30
		De Dionyſio Areopagita	31
		De theologia ſcholæſtica	32

Titulus 1. De paruulis baptizatis in epistola
præposita Paraphrasi in Mattheum
propositio Erasmica.

Mihi uidetur non mediocriter conducere, si pueri
baptizati, cum iam ad pubertatē peruenerint, iu-
beantur concionibus adesse. in quibus illis diluci-
de declaretur, quid in se contineat professio baptismi. Dein
de diligenter priuatim examinentur à probis uiris, satis ne
teneant ac meminerint ea, quæ docuit sacerdos. Si cōperien-
tur satis tenere, interrogentur ratum ne habeāt, quod susce-
ptores illorum nomine polliciti sunt in baptismo. Si audita
professione non approbent, quod gestum est per uicarios,
omnia tentanda sunt, nequis resileat à prima fide. Quod si
non potest obtineri, fortassis expediet illū non cogi, sed suo
relinqui aīo, donec resipiscat: nec ad aliā interim uocari pœ-
nā, nisi ut ab eucharistia sumenda reliquisq; sacramentis ar-
catur. Ceterū nec à sacris, nec à concionibus excludatur.

Censura.

Consilium hoc, quantum ad id, quod suadet petendum
à paruulis baptizatis, dum iam sunt adulti, ratū ne habeāt,
quod susceptores illorum nomine in baptismo promiserūt,
et si non approbent, fortassis expedire eos relinqui animo
suo, donec resipiscant, nec interim aliter puniri, nisi qd non
tradantur eis sacramenta ecclesiæ, impiū est et in perniciem
uerget fidelīū, uia aperiens abolendæ christianæ religioni.

Ratio.

Si enim paruuli baptizati, ubi adoleuerint, interrogati
negent se rata habere, quæ susceptores nomine illorum pol-
liciti sunt, mox et ipsi suæ peruersitati adherētes à christia-
nismo deficerent, et eorum exemplo multi alij. In dubium

præterea reuocare, an baptizati paruuli, ubi ad annos discretionis peruenerint, possint cogi ad tenendum fidem catholicam, apertâ præfert impietatem. Nam cum fide tenetur, baptizatos paruulos esse fideles filios Dei & heredes regni cœlestis, fide quoq; tenendum est eosdem iam adultos esse de gremio ecclesiæ: ideoq; eisdem legibus esse obnoxios, quibus cæteri orthodoxi adstringuntur, haud secus quam aliarum cõmunitatũ paruuli, ubi ad pubertatis annos peruenerint, legibus suarum politiarum deuinciuntur, quãuis in illas formaliter per se non consenserint. Vnde nec minus possunt cogi paruuli christianorum baptizati ad fidem Christi seruandam, quàm olim paruuli Iudæorum circumcisi ad legem Mosaicam: de quibus tamẽ nephas est hæsitare. Sub lege siquidem circumcisos uniuersæ legis faciendæ debitores pronunciat Apostolus, & decreuit dñs in lege ueteri morte plectendos quoscunq; à semel suscepta lege recedentes. Declararunt item nonnulli summi pontifices tanquam contra hæreticos procedi oportere aduersus eos, qui cum paruuli essent, baptizati sunt: ubi autem doli facti sunt capaces, ad ritus se conuerterunt Iudæorum.

Gala. 3

Hebræ. 3

Titulus 2 De morte Christi Lucae 22.

Propositio Erasmi prima.

Iesus suam mortem nõ lugubrem, sed gloriosam esse uoluit, nec eam deplorari uoluit, sed adorari, ut quæ sponte pro salute totius mundi suscipiebatur.

Censura.

Hebræ. 2

Etsi pretiosa est mors Christi & gloriosa, ut quæ mortem & mortis destruxit authorem: non cõtinuo non est & ipsa lugubris & fidelibus desolanda, pro quorum salute exhibitã sponte est. Nam cum per regum prophetam Christi

stus conqueratur dicens: Sustinui qui simul contristaretur, Psal. 68
 & non fuit, qui consolaretur, & non inueni. Et per Zacha-
 riam predictum sit: Dolebunt super eum, sicut doleri solet Zach. 22
 in morte primogeniti. Piæ quoq; matris animam in filij pas-
 sione doloris gladius iuxta uaticinium Symeonis pertran- Luca. 3
 sieri: planum est, quod Christus suam passionem & mor-
 tem minime uetuerit desleri, sed cum illa peccata uoluerit
 lugeri, propter quæ expianda moriebatur, tanquam causam
 tanti doloris: quandoquidem attritus est (ut scribit Esaias)
 propter scelera nostra, & liuore eius sanati sumus. Proin- Esaiæ. 33
 de cum hæc propositio catholicorum doctorum sententiæ,
 uniuersalis ecclesiæ ritui, quo singulis quibusq; sextis ferijs
 in memoriâ dominicæ passionis à carnibus abstinetur, nec
 non & recte sacræ scripturæ intelligentiæ aduersetur, te-
 meraria est, impia & hæretica.

Secunda propositio in Elencho. Annota. 7.

Christus si suam mortē uulgari more lugeri uoluit, cur Luca. 23
 baiulans crucem reprehendit filias Hierusalem?

Censura.

Noluit se Christus à filiabus Hierusalem desleri, ut in-
 mum aut non potentem se ab illatis malis defendere, quem-
 admodum illæ erāt deslende ob imminens Hierosolymitanæ
 ciuitatis excidium. Neq; tamen eam ob rem id fieri prohi-
 buit, quod natura suggerit, ratio suadet, sacra eloquia com-
 probant. Christianos uidelicet Christi membra Christo ca-
 piti suo cōformari, eidemq; patienti & dolenti compati &
 condolere, quemadmodum suo generali ritu ecclesia ob-
 seruat. Hac autem interrogatione oppositum innuens hic
 scriptor, neque scripturam, quam assumit, intelligens, ma-
 nifeste errat.

Titulus 3 De ieiunio & delectu ciborum
 Erasmi propositio prima in epistola præposita
 Paraphrasi primæ ad Corinthios.

Mihi purioris christianismi uidetur, magisq; cõpõ-
 taneum euangelicæ & apostolicæ doctrinæ, solum certũ cibi genus præscribatur, sed admonen-
 tur omnes, ut quisq; pro corporis habitu uescatur, que ma-
 xime conducunt bonæ ualetudini, non ad luxum, sed ad sobrietatem, cum gratiarum actione, ac studio bonæ mentis.

Cenfura.

Hæc propositio significans magis conforme esse eu-
 gelicæ & apostolicæ doctrinæ, omne ciborum discrimen
 christianis auferri, ut quisq; pro suo arbitrio ijs uescatur,
 quæ existimat conducere suæ ualetudini, modo sobrietas sa-
 ciat, & cum gratiarum actione, ex erroneo scripturæ intel-

Tit. 3 lectu asserta, ecclesiasticæ est disciplinæ eneruatiua, et euan-
Hebræ. 13 gelicæ ac apostolicæ doctrinæ, quæ iubet superioribus obe-
 dientiã præstari, aduersatur ecclesiæ catholicæ, quæ hinc
 escaũ delectum fidelibus obseruãdum religiose et pruden-
 ter constituit, contumeliã irrogat. Deniq; Aerij, Iouiniã,
 Vualdensiũ et Lutheri hæresi cõsentit. Non tolerandã de-
 niq; arrogantiam eam asserentis indicat, qui suã unius sãm-
 totius ecclesiæ iudicio præferre non erubescit.

Secũda eiusdem de eadem re propositio com-
 plectens multas in Paraphrasi octauis capi-
 tis primæ ad Corinthios.

Roma. 14 Approbo quod dicis: Esca non cõmendat nos Deo. Cũ
 enim Deus uniuersa creauerit ad usus humanos, neq; quicquam
 quam à nobis exigat præter uitæ pietatẽ, quid illius respiciat
 piscium an quadrupedum, an uolatiliũ carnis uescamur?

Nihil enim horum pietati quicquam uel addit uel adimit.
 Horum delectus superstitiosum facere potest, pium nequaquam.
 Christus nullum horum discrimē docuit. Proinde te
 meritas sit, si quis homunculus conetur quenquam huiusmo
 di constitutionibus onerare, pro suo quisq; corporis affe
 ctu uescatur, quibus uelit, modo sobrie parceq; super om
 nibus gratias agens Deo.

Censura.

Quāuis (ut per uerba illa, esca nos non cōmendat deo,
 pretendit apostolus) cibus aut potus, aut eorum sumptio,
 suapte natura bona moraliter non sint aut mala, nec pios
 reddant nec impios, abstinentia tñ ab illis, ad uirtutes com
 parandas ex præcepto ecclesie, aut iuxta cōditionem per
 sonarum ex uoto aut deuotione uoluntarie assumpta, lau
 dabilis est, et meritoria, ac pietati deseruit, ad illam præpa
 rans, ac magnum illi adferens subsidium. Alioqui non to
 ties abstinentiam et sobrietatem cōmendaret scriptura, nec
 Deum alloquens cōcineret ecclesia: Qui corporali ieiunio
 uitia comprimis, mentem eleuas, uirtutes largiris & præ
 mia. Quapropter dogma istud sic indistincte positum, &
 ex scripturis perperam intellectis assertum, à pietate retra
 hit, atq; errori suffragatur præfatorum hæreticorū Aerij,
 Iouiniani, ante annos mille dānato, et rursus postea in Vual
 densibus, Vuiclefo & Luthero reprobato. Nec tam expli
 cat scriptor literam apostoli, quā ad hæreticū sensum eam
 contorquet: præsertim habita ratione præcedentia propo
 sitionis, scilicet: Mihi purioris christianismi uidetur, &c.
 quæ mentem clare satis aperit scribentis. Hoc item comper
 to, quod ab ipsis etiā apostolis delectus ciborum inductus Actu. 15
 est, qui abstinentiam à suffocato & sanguine præceperunt:
 Eorum insuper decreto, authoribus Ignatio, Hieronymo

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

et Maximino, quadragesima instituta est. Et ubi certe per se Christus nullum præcepisset discrimen ciborum, non recte inde eliciatur, quod temeritas sit ad utilitatem fidelium super huiusmodi rebus leges ab ecclesia constitui. Quia potius magnæ est temeritatis, usque adeo procaciter ecclesia instituta conuellere eniti.

Propositio eiusdem tertia. Ex libro de interdicto esu carniū.

Vnde offendiculum ex ijs rebus, quarum usum non interdicit euangelium, imò quarum interdictores damnant apostolica litera, prohibentes (inquit) cibos, quos Deus creauit ad uescendum? Censura.

Hæc propositio innuens præceptum de ieiunio et delictu ciborum certis diebus ecclesiam contra doctrinam apostolicam instituisse, diabolica suggestionem asserta, hæretica est, et ecclesie catholice iniuria, ac insanam libertatem cum præfatis hæreticis inducere molitur. Nec intentioni apostoli consentanea, qui illos solum in loco assumpto damnat, qui creaturas natura malas esse assererent: non autem eos, qui ex instituto ecclesie, aut ob satisfactionem, aut uirtutem, a certis cibis statutis temporibus abstinent.

Quarta propositio eiusdem. Marci 2.

2. cor. 9 Tristia sunt ieiunia, quæ præscribit lex, et ob hoc ingrata Deo, qui diligit hilarem datorem.

Censura.

Hæc propositio falso asserens tristia esse ieiunia, et quasi seruili affectu semper fieri, quæ ex præcepto fiunt, cum sepe libera exerceantur charitate, erronea est, et difformiter ad sanctam scripturam asseritur: quæ obedientiam præceptis superiorum exhibitam maxime Deo gratam esse demon-

strat. Ordini quoq; iuris naturalis aduersatur, quo indictū est, ut inferiores superiorum legibus dirigantur. Quia si contingat talia ieiunia seruari, ut uitetur poena, quæ incurreretur transgrediendo præceptum, non propterea semper sunt Deo ingrata, nec inde rationem perdunt meriti.

Titulus 4 De iuramento.

Propositio Erasmi prima. Matth. 5.

L Ex euāgelica, quo tutiores sint hoīes à piurio, pror. Matth. 5
sus dānat omne iusiurandū, ut iam fas nō sit iurare.

Propositio secūda eiusdē. Matth. 5.

Christus in totum uetat iurare. Censura.

Christum & apostolos usos fuisse iuramento manifestū est, quod non fecissent, si lege euangelica omne iuramentum esset illicitum. Ordo etiam iuris frequenter iuramentū exposcit: Quia oīs controuersia finis est iuramentū. Quam Hebr. 6 ob rem utraq; harum propositionum legi euāgelicæ et eius latori Christo iniuria, et à sana scripturæ intelligentia aliena, damnata Catharorum, Vualdensium, & eorum, qui se iactitant de ordine apostolorum, doctrina desumitur.

Propositio eiusdē de eodē tertia. Luc. 24.

Christus prohibet iurare, qd' non phibuerat lex prior.

Censura.

Cum eadem sint moralia præcepta in utraque lege per euangelium à Christo confirmata, erroneum est dicere, iuramentū in lege noua simpliciter esse prohibitum, cum in lege ueteri licuerit.

Propositio eiusdem quarta. Matth. 5.

Non minus est christianus simplici uerbo obstrictus, quā Iudæus per oīa sacra deierās. Censura.

Hæc propositio erronea est, et honori Dei derogat, cui

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.
ius autoritas interponitur per iuramentum, ratione cuius
nouum uinculum obligatorium inducitur.

Propositio eiusdē de eodē quinta. Matt. 5.

Non est opus in cōtractibus admiscere iusiurandū, ex-
erationes, aut similes, qd' et promittentem obstringit iuramentū,
& stipulanti facit fidem.

Censura.

Hęc propositio prætendens non esse conueniens, utile
aut necessarium, adhibere iuramentum ad cōfirmandos hu-
manos contractus, uniuersaliter intellecta, est falsa, et
errorem Viclefi accedens. Quandoq; enim utile est, qua-
doq; necessarium hominum cōmercia roborari, iuxta
super qua est contractus, magnitudinē, et personarum con-
trahentium seu politiarum utilitatem inde prouenientem, ut
uidere est in principum fœderibus.

Titulus 5. De reparatione iniuriæ.

Propositio Erasmi. Lucæ 22.

Ioan. 18

Nisi Christus humanum affectum, quo ipsum aposto-
li diligebant, euidenter castigasset, existimassemus
nobis licere aduersus impiorum uiolentiam nos et
mis defendere, ac uim ui repellere. Nūc autē cum Petrus re-
prehensus sit, quod aduersus impios & sceleratos pro in-
nocentissimo dño strinxerit ferrū, quæ poterit esse posthac
causa, ut homo christianus iniuriam iniuria repellat?

Censura.

Quanquam inter christianos, quantum fieri potest, fua-
genda sunt bella & lites, hęc tamen propositio ut iacet,
innuens nunquam licitum esse bellum aduersus impiorū ui-
olentiam, quasi nunquam iuris ordine seruato, se defendendo
iusta sit belli causa, eneruat omnem politiam, & à lege natū

rali & à diuina discrepat. Alioqui enim non cōmemorarentur in libris Numerorum, Iosue, Iudicum, Regum, & Machabæorum multa bella, quæ ex diuina ordinatione gesta sunt. Scriptis præterea per Apostolum & alios sanctos uiros hæc propositio obuiat, atq; hæresi consentanea est pauperum de Lugduno & Lutheri. Neq; scriptorem excusat quod adijcit, quæ poterit esse posthac causa, ut homo christianus iniuriam iniuria repellat: cum in præcedenti parte clare tradat, simpliciter non licere nos armis defendere, aut uim ui propulsare. Vnde manifeste colligitur sensus auctoris. Neq; etiam ea ratione Petrum Christus reprehendit, quasi nunquam liceat uim ui seruato moderamine inculpate tutelæ reijcere: sed qd' ipsum defendere niteretur perinde ac si aliquo Christus indigeret humano subsidio, et mortem iuxta patris decretum absque contrapugnatione non acceptaret uoluntarie.

Titulus 6. De matrimonio.

Prima propositio Erasmi. Matth. 19.

Quæ alteri uiro sui fecit copiam, iam uxor esse desijt & matrimonij ius ademit sibi diuisa carne, cum Deus unam & indiuisam esse uoluit.

Secunda eiusdem propositio.

Inter euangelicos una duntaxat causa dirimit coniugium, hoc est uiolata coniugij fides.

Tertia propositio eiusdem. Marci 10.

Uxor, quæ sui corporis copiam fecit alteri, iam etiam si nõ repudietur, desijt esse uxor: et maritus, qui sui corporis copiam fecit alienæ, iam ante diuortium maritus esse desijt.

Quarta propositio. Marci 10.

Quemadmodum ignis non est ignis, nisi caleat: ita con-

iugum non est coniugum, nisi ex duobus fiat unus ex tribus aut quatuor una caro fieri nō pōt. Censura.

1. COR. 7

Hæ quatuor propositiones, quatenus per eas præuidetur, matrimonium per adulterium dissolui quantum ad uinculum, hæreticæ sunt. Est enim uinculum matrimonii re diuino indissolubile, ut ad Corin. scribens Apost. demonstrat, cum inquit: His, qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed dominus, uxorem à uiro nō discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut uiro suo reconciliari. Et rursum: Mulier alligata est legi, quāto tpe uir eius uiu. Et eadem oīno est ratio de uiro sicut de muliere, [quia eiusdem] beati Pauli sn̄a: Sicut mulier sui corporis ptātem non habet, sed uir: ita & uir sui corporis ptātem non habet, sed mulier. Tanta præterea est indissolubilitas matrimonij, ut nec per hæresim (quæ fornicatio est spūalis) dissoluatur.

Titulus 7. De fide.

Propositio prima eiusdem. Iacobi 2.

Fides quæ friget absq; charitate, nec se profert ubi res postulat, ne fides ydē est: tantū est inane fidei nomen.

Propositio eiusdem secūda. Iacobi 2.

Fides & charitas natura coniunctissimæ sunt, & alterū ab altero diuelli nō potest. Et paulo post: Charitas fidei comes est indiuidua.

Propositio eiusdem tertia. In Elencho.

Certum est utranq; alteri indiuiduam esse comitem.

Censura.

1. COR. 13

Hæ tres propositiones sunt hæreticæ, et sn̄æ apostolorum Pauli & Iacobi contrariæ. Paulus nanq; fidē sine charitate posse esse ostendit, cum inquit: Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autē non habeam,

nihil sum. Iacobus etiam in capite, in quo dicit: fidem sine operibus mortuam esse, appellat fidem simpliciter illam, quae est sine operibus. dicens: Quid proderit fratres, si quis dicat se fidem habere, opera autem non habeat: nunquid poterit fides saluare eum? Vnde patet, quod fides absque charitate aut bonis operibus appellanda est.

Propositio quarta Erasmi. Ioannis 3.

Sola fides purificat corda, redditque idonea, quibus creantur coelestis philosophiae arcana.

Propositio eiusdem quinta. Ioannis 8.

Sola credulitas uia est ad immortalitatem.

Propositio eiusdem sexta. Lucae 24.

Quid exigit Christus a suis nisi fidem. Censura.

Tametsi requiritur fides ad assequendam beatam immortalitatem, et ad cordium purificationem, ut docent sacrae litterae: non tamen eam solam ad hoc requiri adstruunt, sed potius oppositum. Vnde ait Iacob. apost. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum. Et Pau. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Quare propositiones cum huiusmodi exclusionem positae scripturis non consonant, quae ubique bona opera praedicant, et offendiculum eadem propositiones aptae sunt prestare pusillis: quasi uidelicet non sint fidelibus necessaria bona opera, sed sola fides sufficiat ad salutem.

Titulus 8. De quibusdam desiderijs ad fidem spectantibus.

Propositio Erasmi. i. in epist. praeposita. 1. Corin.

Vtinam illud saltem aperuisset Paulus, a quibus, quo tempore quo cultu, quo actu, quibus uerbis consecrari soleat panis ille mysticus, et sacrosanctum dominici sanguinis

3 DETERMI. SCHOL. PARIEN.
nis poculum. Censura.

Curiosum est hoc desiderium & futile atq; impium, si ab existimatione procedat, qua credantur minoris auctoritatis esse multa à Christo per apostolos nobis uoce uerba tradita, quàm sint ea, quæ in scriptura sunt expressa. Sufficiens enim sunt per scripturam sacram determinata, qua saluti fidelium expediunt per eam determinari. Nec auctoribus Dionysio, Basilio, & Augustino in minori habenda sunt auctoritate, quæ à Christo ex apostolorum traditione 2. Thess. 2 ad nos usq; peruenere, de sacramentis & alijs multis, quæ quæ scripturis sacris definiuntur. Docet enim Apostolus tenendas esse institutiones apostolicas: non solum quæ scripturis exarantur, sed etiam quæ nudo sermone ab apostolis traditæ sunt. Reliqua uerò cōmodius & decentius relicta sunt dispositioni ecclesiæ, ut de illis definiat & determinet, prout tantorum sacramentorum dignitas, & ipsius ecclesiæ profectus exposcit.

Secunda eiusdem propositio in epistola preposita primæ ad Corinthios.

Vtinam Paulus aliquanto plus lucis nobis aperuisset, qualiter extent animæ semotæ à corpore, & ubinam extent: an fruatur immortalitatis gloria, an impiorum animæ iam nunc cruciètur, an eis subueniāt nostræ preces aut alia beneficia, an indulgentia summi pontificis subito liberentur à pœna, quod uideo multos super hisce rebus ambigere aut certe disputare, quod superuacaneum erat, si Paulus aperte definiuisset.

Censura.

Superuacaneum est hoc desiderium & periculosum, multis siquidem occasionem asserre potest scādali, tanquā quæ illuc ponuntur, sufficienti scripturarū testimonio nō sufficiant.

eiantur: cū tamen illa omnia satis sint per sacra eloquia de-
 finita, excepta ultima particula de indulgentijs. Nam quod
 anime iustorum post hanc uitam cum Deo regnent beatæ,
 monstrat Christus dicēs in die mortis suæ bono latroni: *Ho* *Luca. 23*
die mecum eris in paradiso. Et Paulus mori existimans *lu-* *Philip. 1*
erum, hincq; cupiens dissolui & esse cum Christo. Insuper
 cum angeli hoīum custodes, semper uideant faciem patris, *Matt. 18*
 qui in coelis est, ante diem iudicij: eadem rōne uident et aīe
 piorū, chirographo peccati iam pridē Christi morte subla-
 to. Docet similiter scriptura aīas impiorum supplicijs infer *Colos. 2*
 ni deputari, cum per beatum Iob dicitur: *Ducunt in bonis* *Iob. 21*
dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Et per bea- *Iudæ. 1*
 tum Iudam Thadæum de his, qui sectati sunt peruersa desi-
 deria, scribitur quòd sint ignis æterni pœnam sustinentes.
 De diuite itē Epulone scribit beatus Lucas, quòd mortuus *Luca. 16*
 sepultus est in inferno. At uerò qui ex hac luce cū Dei ami-
 citia migrarunt, nondum planè à scoria peccati expiati, ui-
 uorum iuuantur suffragijs, id qd' in euangelio Christus de- *Luca. 16*
 monstrat, dum suadens ut uiuentes, amicos sibi comparent
 de māmōna iniquitatis, qui eos, ubi defecerint, in æterna ta-
 bernacula recipiāt. Huc accedit quòd illi membra sunt cor *Ephe. 4*
 poris Christi, quare aliorum membrorū eiusdem corporis
 subsidio par est subleuari. Nam & hoc natura insitum est, *1. Cor. 12*
 ut ubi unum membrū patitur, reliqua membra compatian-
 tur. Regius quoq; propheta idem insinuans in eorum per- *Psal. 118*
 sona, qui Deo sunt accepti, ait: *Particeps ego sum omnium*
timentium te, & custodientium mandata tua. Patet itaque,
 quòd uiuentium preces atq; alia benefacta magnopere illis
 succurrunt. Neq; tamen propterea asserendū est, quòd sem-
 per per indulgentias subito à pœnis liberentur. Nec hoc in

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

suis bullis pontifices prætendunt, aut ex ui hmōi bullarum
 pōtificiarum sanè intellectarum id habetur. Nam cum non
 in destructionem, sed in ædificationē data sit potestas eccle-
 siæ, non pro quauis causa, oēs quorumcūq; pœnarum debi-
 tores per hmōi indulgētias protinus à debito pœnarum en-
 piuntur, etiam si sint in charitate. Vnde nulli mortalium ce-
 tum, quantum per quasuis indulgētias Deo satisfaciat pro
 pœnis, quæ peccatis debentur. Neq; tñ si certus indulgen-
 tiarum ualor fidelibus ignoratur, eam ob rem contemere-
 de sunt indulgētias, quas probauerunt sacra cōcilia
 pontifices, atque uniuersalis ecclesiæ consuetudo
 Ideoq; prodesse illas haud dubie tenendum est, quandoquā
 dem per ipsas uberes uirtutum fructus, & magna satisfac-
 tionis emolumenta christianis pueniunt. Quare hæc pro-
 positio exemplum noxijs dubijs in fide uacillantū inepte
 proponens, offendiculū præbet indoctis & infirmis dubi-
 tandi circa ea, quæ certa fide tenenda sunt: in quibus non so-
 lum superfluum est dubitare, & dubitando disputare, sed
 etiam illicitū. Quod si qui super his dubitant, inō nouis scri-
 pturis ueniūt instruēdi, sed legitimis supplicijs debet usque
 adeo impia temeritas coerceri. Disputare nihilominus de
 his citra hæsitacionem ad maiorem elucidationē ueritatis,
 si modo per eos talis fiat disputatio, quibus ex officio inci-
 bit, nō est temerarium aut illicitum: quin potius pium &
 expediens: & parati sint iuxta scripturam tanquam pasto-
 res & doctores rationem reddere de ea, quæ in eis est, fide
 & spe: & eos, qui contradicant, arguere.

1. Petr. 3

Tit. 1

Titulus 9. De lege ueteri.

Propositio Erasmi prima.

Marci 1.

CVM lex terrorem incuteret potius quàm amorem, quia

supererat, nisi posteaquã per legem didicerant hoïes se peccatis obnoxios, nec potuisse ab his temperare: simulq; scientes Dei seueri uindictis iudicium neminẽ posse effugere, nisi ut trepidarent, horrerent, ac desperarent? Quis amare posset quem horret?

Censura.

Hęc propositio innuens hoïes ueteris legis nõ potuisse uitare peccata, et magis induci per legis cognitionẽ, ad desperationẽ quã ad amorẽ, est iniuria legi et legislatori deo. Tradidit. n. dñs legem non per quã perirent hoïes, sed iustificarentur, iuxta illud apostoli: Lex quidẽ sancta, & mada Roma. 2 tũ iustũ. Et illud Leui. Custodite leges meas atq; iudicia, q̃ Leui. 18 faciẽs homo uiuet in eis. Neq; n. Deus hoïem ad impossibile obligauit per legẽ mysticã, cum non possit esse iniustus.

Propositio eiusdem secunda. Marci 1.

Lex Moysi suis umbris, uictimis, ac terroribus facit hypocritas.

Censura.

Hęc propositio rursus legi Mosaicã contumeliosa est, & ipsi Deo qui huiusmodi umbram, uictimas & cæremonias legis instituit: quæ ex sua institutione ad bonum inducebant & ueritatem figurabant nouæ legis.

Propositio eiusdem tertia. Roma. 6.

Lex cupiditates irritabat potius quàm coercebat.

Censura.

Hic non cõuenienter usus est scriptor officio Paraphraste. Quidẽ lex de se potius coercebat cupiditates quàm irritabat. Nõ. n. est data lex à Deo ad icitadũ hoïes in peccata, sed ad cohibẽdũ ab illis, alioqui nõ eẽt sancta neq; iusta.

Quarta eiusdem propositio. Matth. 5.

Præceptum illud habetur in lege præcipuum: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

DETERMI. SCHOL. PARISIEN.
Censura.

Hac propositione præceptum haberi in lege de odio inimici, falso asseritur, cum nullum tale præceptum in lege habetur. Vnde cū regula dilectionis amici & inimici ad mores pertineat, quod autem ad mores spectat, inuariatum manet in utraq; lege, constat scriptorē hunc non recte assignasse in hoc, discrimen legis noue à ueteri.

Quinta eiusdem propositio. Matth. 19.

Adolescens audierat Christum docentem præcepta legis Mosaicæ non esse satis ad consequendum regnum caelorum.

Censura.

Hec propositio temere asseritur, et in eo quod præcepta legis ueteris includētis præcepta decalogi non uis sufficisse ad cōsequendū regnum caelorum siue ad merendam uitā æternam, dictis Christi repugnat dicentis: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Rursum legisperito recensenti utrumque de dilectione legis mandatum, respondit: Hoc fac et uiues.

Matt. 19

Matt. 22

Sexta propositio eiusdem. 1. Timoth. 1.

Syncera charitas si adsit, quod opus est legis præscriptis

Censura.

Hæc propositio quatenus prætereundum uidetur uiatoribus habentibus charitatem non esse necessaria aut utilia præcepta, ex erroneo intellectu illius loci scripturæ, iusto non est lex posita, desumpta accedit ad errorem Begardorum. Neque certe per uerba illa Apostolus necessitatem secludit præceptorum, sed excellentiam indicat perfectorum: qui non timore pœnæ, sed uirtutis amore bene operantur.

Septima propositio eiusdem. Galat. 4.
Verbosissima lex est.

Octava propositio eiusdem ibidem.

Iudei pro tēpore crassa religione uel superstitione magis cohibentur. Censura.

Irreuerentia in his duabus propositionibus Paraphrastes loquitur de lege à Deo instituta, modo uocans eam uerbosissimam, modo crassam religionem uel superstitionem: cum tamen teste scriptura ipsa esset ante Christi aduentum Deut. 4 sapientia Iudeorum coram omnibus populis. Et Sapiens, Prouer. 13 uerbum Dei & legem sapientis dicit esse fontem uitæ.

Titulus 10. De authoribus librorum noui testamenti.

Propositio Erasmi prima in Elencho.

Non statim dubius est in fide, qui de authore libri dubitat. Censura.

Hec propositio temerarie & erronee asseritur, loquendo ut scriptor loquitur de dubio authorū sacrorum librorum noui testamenti ab ecclesia sub noīe talium authorum receptorum. Cuiusmodi sunt authores quatuor librorū euāgeliorum: septem epistolarum canonicarum: quatuordecim epistolarum Pau. Actū. apostolorum & Apoca. Nam cum Deus uiros illos sanctos, organa sua cōstituerit in editione talium librorū, honori eorum detrahit, quisquis ab hmōi libris noīa eorum aufert, uel in dubium uertit: nec nō et à frequenti abducit & fructuosa eorundem lectōne. Præterea quāuis de authoribus aliquorum hmōi librorum à nonnullis sit dubitatum, nihilominus postquā ecclesia sub noīe talium authorum suo usu uniuersali illos recepit, & sua probauit definitione, iam non fas est christiano de illis dubitare aut in dubium reuocare.

Tertia eiusdem propositio, cuius prior pars continetur

DETERMI. SCHOL. PARIEN.
in epistola preposita Paraphrasi Luc. 1. Secunda est in Sup-
putationibus. Nume. 26.

De epistola ad Hebræos authore semp est dubitatum
ipse (ut ingenue fatear) adhuc dubito. Censura.

Hebr. 13
1. Thef. 3
2. Petr. 3

Hæ duæ propositiones arroganter & schismaticè asse-
runtur, cōtra usum et determinationē ecclesiæ in multis Cō-
cilijs, Nicæno, Laodicensi, Carthaginensi tertio, cui adfuit
Aug. & in Concilio. 70. episcoporum præside Gelasio. Hoc
insuper liquet, quia auctor huius epistolæ dicit illam se mi-
fisse per Timotheū fratrem suū, cuius legatione in quibus-
dam alijs epistolis solebat uti Pau. Idem et demonstrat bea-
tus Petrus qui in fine secundæ canonice ad Hebræos defini-
natæ, quibus & primā miserat, eisdem dicit scripsisse cha-
rissimum fratrem suū Paulū. Magnus item Dionysius que-
dam ex hac epistola ad Hebræos citat tanquā à Paulo præ-
ceptore suo deprompta. Idem similiter cōprobant, Clemēs
primus. Innocen. 1. Ambr. Chryf. Greg. Nazianze. Dama-
sce. Isido. & alij multi catholici doctores. Nec uerum est,
semper dubitatum esse de authore huius epistolæ, ad Hebr.
cum scribat Origenes qd' ante tpa sua oēs antiqui et maio-
res eā ut Pauli apostoli suscipiebant. Mira autē arrogantia
atq; ptinacia est huius scriptoris, quod ubi tot catholici do-
ctores, pōtifices, Cōcilia, declarāt hanc epistolā esse Pauli,
& idem uniuersalis ecclesiæ usus ac cōsensus cōprobat, hic
scriptor adhuc dubitat, tanquam toto orbe prudentior.

Quarta eiusdem propositio in Elencho. De secundā Pe-
tri diu dubitatum est. Censura,

Hanc epistolam sub noīe beati Petri et iam olim ecclesiæ
suo usu recipit, et definitione Conciliorū, Laodicen. Cartha-
gin. 3. Gelasij papæ, nec non & decreto Innocentij magni.

Præterea ex eiusdem epistolæ litera patet, eam à beato Petro esse scriptam. Nam illius scriptor Petrus apostolus in principio nominatur, & adfuisse dominicæ transfigurationi asseritur in eadem epistola: soli autem tres ex apostolis (ut euangelistæ testantur) illi adfuerunt: unde cum nec Iacobum maiorem, nec Ioannem euangelistam eam scripsisse in confesso sit, recte cõficitur Petrum illam scripsisse. His itaque perspectis inepte & sine ullo fructu de eius authore dubitatum esse proponitur, cum modo nulli liceat hæsitare, quoniam illa beati sit Petri.

Matth. 17

Mar. 9

Quinta eiusdem propositio quæ est in Elencho.

De Apocalypsi diu dubitatum, non dico ab hæreticis, sed ab orthodoxis uiris, qui scriptum tamen ut à spiritu sancto profectum amplectebantur, de scriptoris nomine incerti.

Censura.

Liber Apocalypsis aperte cognoscitur à beato Ioanne apostolo & euangelista editus, tum ex ecclesiæ usu, tum ex eiusdem definitione, in concilijs Carthagi. 3. atque beati Gelasij, pariterque in 4. synodo Toleta. in qua dicitur: Apocalypsis liber multorum conciliorum authoritas, & synodica sanctorum præsulum Romano. decreta, Ioannis euangelistæ esse præscribunt, & inter diuinos libros recipiendum constituerunt. Cui quidem synodo insigni doctrina præfulgens interfuit Isidorus præsul Hispalensis. Præterea ex eiusdem libri cõtextu ostenditur beatus Ioannes illius author: nam in illa scriptor esse dicitur Ioannes qui perhibuit testimonium uerbo Dei: quique ea de causa in Pathmon insulam relegatus est: quæ profecto de alio à Ioanne apostolo & euangelista nequeunt intelligi. Idem rursus contestantur, sacerrimus pater Dionysius Areopagita, beati Pauli discipulus, Innocentius I. Irenæus, Iustinus, Damasus, alijque catholici doctores & sancti

Apoc. 1

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

Eti uiri: inter quos splendidum ecclesie iubar Augustinus hoc manifeste indicat, qui Alogios sive Alogos inter hereticos ab ecclesia damnatos connumerat, eo quod Ioanem apostolum & euangelistam negent euangelium scripsisse et Apocalypsim. Quapropter eodem modo lapsus est hic scriptor in ista propositione, ut in precedentibus propositionibus premissum dubium proponendo, pusillis prebens offendiculum, omissa explicatione determinationis ecclesie, sacrorum conciliorum, & sanctorum patrum.

Titulus 11. De symbolo apostolorum.

In preface in Mattheum propositio Erasmi.

Symbolum an ab apostolis proditum sit, nescio.
Censura.

Cum symbolum quod apostolorum dicitur, ab apostolis editum esse & promulgatum sit fide tenendum, teneant quoque catholici doctores. Clemens huius nominis primus in epistola ad Iacobum fratrem domini: Aug. serm. 2. dominica in ramis Palmarum, et uigilia Pentecostes: Ambrosius item & Leo primus atque alij uniformiter unumquemque apostolorum quod sensit dixisse, dum illud cederent, hanc nescientia impietati deseruiens, scandalose proponitur.

Titulus 12. De translatione sanctarum scripturarum in linguam uulgarem.

Propositio Erasmi prima in preface eiusdem in Mattheum.

Sacras literas cupiam in omnes uerti linguas.
Censura.

Quauis in quacunque linguam uertantur sacre literae et suapte natura sanctae sint et bonae, quatenus tamen sit periculi permittere passim lectionem earum in linguam uulgarem tra-

ductarum, absq; ulla explicatione idiotis & simplicibus eis abutentibus, nec eas pie et humiliter legentibus, quales plurimi nunc reperiuntur, satis indicarunt Vualdenses, Albigenses, ac Turrelupini: qui inde occasione sumpta, multos errores disseminauerunt. Quare hac tempestate perspecta hominum malitia, periculosa ac perniciosa extitit huiusmodi traductio, loquendo de omnibus scripturae libris indifferenter: Nec sicubi paucis est utilis, propterea temere esset omnibus permittenda, in re namq; ad salutem non necessaria potius consulendum est multorum perspectui ipsam interdicens, quam paucorum utilitati eam permittendo cum graui multitudinis incommodo: unde & iure damnata est huiusmodi translatio.

Propositio eiusdem 2. in praefatione in Matthaeum.

Exclamant indignum facinus, si mulier uel coriarius loquatur de sacris literis.

Censura.

Recte perpenſa multorum huius temporis temeritate, indignum facinus existimandum est, quod idiotae et simplices suo iudicio sacras literas legant in suam linguam conuersas: et de illis disserant, aut disceptantes de earum difficultatibus tractent. Nec tamen prohibetur per hoc eis conferre inter se de eis, quae in concionibus publicis audierunt, ad morum correctionem, & ad compunctionis & deuotionis excitationem: ut magis ac magis in ipsis charitas accrescat, humilitas solida detur, atque opera carnis mortificentur.

Propositio eiusdem tertia in praefatione in Matthaeum.

Me auctore sacros libros leget agricola, leget et faber, leget latomus.

Censura.

Testantur sacra eloquia simplices esse tanquam paruulos, quibus auctore Paulo lacte opus sit, non enim adhuc solidam escam ferre ac digerere possunt, perfectorum siquidem Hebr. 5

Solidus est cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercita-
 tos hnt sensus ad discretionem boni & mali. Quapropter
 non est medium aptum hmōi simplicibus, quod indiscrimi-
 natim quosuis sacros libros legant in linguā uulgare trāla-
 tos: sed cōuenientissimum eis medium ecclesia cōstituit, au-
 ditionem uerbi Dei, & frequentationē pr̄dicationē eius.
 Neq; eis obiter interdicit usum quorundam sacrorū libro-
 rum, qui cum explicatione cōuenienti ædificationi morum
 sint accōmodi, si sic tñ tales libri ab ipsis legantur pie ac so-
 brie, citra supercilium et arrogantiam, ut nō inde cōueni-
 pr̄dicationē, nec à crebra uerbi dei auditione retrahantur.
 Proinde hæc ppositio absq; pr̄scripto moderamine posita
 sui assertorē sanæ doctrinæ nō satis cōsentire demonstrat.

Propositio eiusdē quarta, in eadem præfatione.

Neq; Ezechielis prophetae, neq; Cantici Canticorū aut
 cuiusquam librorum ueteris testamenti lectionem ulli homi-
 num interdixero.

Censura.

Cū sedis apostolicæ decreto multorum talium librorū
 lectio laicis iam pridem interdicta sit & eruditis in lege do-
 mini apud Hebræos grauiū authorū sn̄a prohibita fuerit
 lectio dictorum librorum, atq; primi capituli Geneseos ante
 te annum ætatis tricesimum, prædicta propositio temera-
 rie et imprudenter asseritur: qñ quidem eadem subest causa
 inhibendi talium librorū lectionem, quæ suberat qñ decre-
 tum Innocētij tertij super his cōstitutum est, cuius fragmen-
 tum refertur de hæreticis in authentica, cum ex iniuncto.

Propositio eiusdem in eadē præfatione quinta.

Indecorum uel ridiculum potius uidetur q̄ idiote & mu-
 liercule p̄sitaci exemplo psalmos suos & præcationē dñi
 cam imurmurant, cum ipsi quod sonant, non intelligant.

Hæc propositio simplices idiotas et mulierculas ab oratione uocali iuxta ritum & cōsuetudinem ecclesiæ, perpetrā trahens, ac si inutilis sit, nisi ab eis intelligatur, impia est et erronea, uiam præbens errori Bohemorū, qui officiū ecclesiasticū in idiomate uulgari celebrare conati sunt. Alioquin lege ueteri indecorū fuisse & ridiculum, simplicem populum ex dei instituto cæremōnias legis obseruare quas non intelligebat: qd' asserere, est in legem & in eius latorē Deū blasphemum & hæreticū. Neq; n. per uerba orationis solum prætendit ecclesia, ut serie uerborū illorū erudiamur: sed ut eius fini nos cōformando, ueluti ipsius membra, diuinas laudes pronunciemus, debitas gratiarū actiones persoluamus, & nobis necessaria imploremus. Vnde propter talem orantiū intentionē dei munere affectus inflāmetur, intellectus illuminetur, humana inopia subleuetur, atq; gratiæ & gloriæ fructu cōparetur. Quæ certū est orātes, per tales orationes uocales, quamuis uerba nō intelligant, præterdere. Quæadmodum legatus, etsi dñi sui uerba non capit, illa tñ iuxta mandatum dñi sui referens, gratum impendit obsequium & dño & ad quem mittitur. Multæ similiter prophetiæ in ecclesia cantantur, quæ quamuis à multis cantantibus non intelligantur, plurimum tñ utilis est et meritoria earum pronuntiatio & cantus. Diuinæ siquidē ueritati, quæ illas docuit ac reuelauit, eas cantando gratum obsequium exhibetur. Per quæ sanè constat, non in sola uerborum intellectu fructum orationis consistere: perniciosum quoq; esse errorem existimantium, solū ad erudiendum intellectum fieri orationē uocalem: cum præcipue fiat talis oratio ad inflāmandum affectum, ut pio & deuoto aīo in

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

Deum, modis prædictis se erigendo, mens reficiatur, et ob
tinendo quæ petit, sua intèntione nõ frustretur: mereatur ite
dem intellectus illuminationem, quæadmodum & alia
lia aut necessaria: qui nimirũ fructus longe uberiores sunt,
quàm sola uerborum intellectio, quæ absq; excitatione
ctus in Deũ, parũ affert utilitatis. Quod si cõtingeret p̃la
mos in linguam uulgarem traduci, nõ propterea eorũ sen
sum simplices & idiotæ plene perciperent.

Titulus 13. De his in quibus à cõi usu ecclesie
latine Paraphrastes recedit in suis Paraphrasis.

Luce. 2

IN hoĩbus bona uoluntas, pro hoĩbus bonæ uoluntatis.
Antequã hæc uniuerſitas rerũ coelestium ac terrenarũ
conderetur, iam cum patre æterno sermo erat æternus,
utitur dictione sermo, cũ utamur dictione uerbũ, explican
do illud in principio erat uerbũ. Tres sunt in cœlo, qui testi
monium perhibent Christo, pater, sermo & sp̃s. Atq; ho
rum trium summus est cõsensus. Nos legimus, tres sunt qui
testimonium dant in cœlo, pater, uerbum, & sp̃s sanctus,
& hi tres unum sunt. Perperam aut explicat partem illam
Paraphrastes, hi tres unum sunt, detrahendo maximo testi
monio fidei de unitate substantiæ in tribus personis, arſam
præbens defensionis erroris Arrij. Designauit dñs e nume
ro discipulorũ septuaginta: ubi septuaginta duos legimus.

Ioan. 1

1. Ioan. 3

Luc. 10

Luc. 24

Matt. 26

Mar. 14

Ioan. uli.

1. cor. 15

Unus e discipulis, cui nomen Cleopas. Legimus autem
Cleopas.
Hoc est corpus meum, qd' pro uobis frangitur: ubi nos
legimus, hoc est corpus meũ, quod pro uobis tradetur. Si
hunc uelim manere donec ipse ueniã, qd id tua refert? Nos
uero legimus: Sic eũ uolo manere donec ueniã, quid ad tel

Doceo uos quomodo rediuuius multis se cõspiciendum

præbuerit, primum Cephæ. Deinde duodecim illis, ponit
duodecim, cum legamus undecim.

Nos omnes morituri sumus, cū fortasse dies ille aliquot
nostrum uiuos deprehendet: sed tamen omnes immortalita-
tis gloria immutabimur, qui hic pietatis studio quoquo mo-
do meditatur immortalitatem, abstinentes à peccati con-
tagio. Ex his in Paraphrasi positis, patet Erasmus legere,
non omnes quidem dormiemus, oēs tamen immutabimur.
Nos uerò contra legimus, oēs quidem resurgemus, sed non
oēs immutabimur. Germana coniunx, pro germane cōpar.

Solomon pro Salomon: Paracletus pro paraclitus: Ser-
uator pro Saluator: Caparnaum pro Capharnaum: Spiri-
tus fatidicus, ubi solet dicit spiritus propheticus: Bethesda
pro Bethsaida: Betabara pro Betania: Mileto pro Miletu.

Censura.

In his & in alijs huius generis non paucis, Latinis ho-
minibus scribens Paraphrastes, temerarie ab usu cōmuni ec-
clesiæ Latinæ recedit: quem seruare debuerat, uestigijs in-
herendo præcedentium patrum Latinorū, Gregorij, Leo-
nis, Prosperi, Cassiodori, Isidori, Bedæ, Alcuini, Haymo-
nis, Rabani, Anselmi, Bernardi, Ruperti, Hugonis, ac Ri-
cardi de sancto Victore & cæterorum: qui suum semper iu-
diciū ecclesiasticæ cōsuetudini, ut humilis suadebat chari-
tas, accommodarunt atq; submiserunt: nihil attentare ausi,
unde quoquo modo posset ecclesia perturbari, pro eximia
siquidem sua sapientia norant uiri illi eruditissimi, qd' post
incōparabilem B. Hieronymi in sanctis scripturis laborem,
uetus Latinæ ecclesiæ usus magno eruditorū cōsensu tot
seculis probatus, & præclaris catholicorum doctorū com-
mētarijs illustratus, Latinis hominibus pro lege habendus

DETERMI. SCHOL. PARIEN.
esset, & norma loquendi in sacris eloquijs, neque per hoc
Græcis et hebraicis literis quicquam detraheretur, sed sua
cuiq; mos & ordo seruaretur.

Titulus 14. De quibusdam ppositionibus,
quæ positæ uidentur ex inaduertentia uel Para
phrastæ uel Typographorum.

Propositio prima. Matth. 2.

CHristus Hierosolymæ circuncisus est.

Censura.

Remouenda dictio Hierosolymæ.

Propositio secunda. Matth. 10.

Quinto loco nomina apostolorum erant Iacobus Alpha
filius, unâ cū Iuda Iacobi filio. Censura.

Pro filio dicendum fratre. Non enim Iudas Iacobi filius
fuit, sed frater.

Tertia propositio. Luc. 2.

Cum adesset dies à partu quadragesimus secundus, quo
lex masculinum foetum iubet exhiberi domino.

Censura.

Leui. 12

Deponenda est dictio, secundus, iuxta legem enim ma
sculus in templo debuit domino offerri quadragesimo die
à partu, non quadragesimo secundo.

Quarta propositio. Luc. 2.

Cunctis tandem rite peractis, quæ ad purificationem pre
scripserat lex, reuersi sunt in Bethleem, ubi natus est puer.

Censura.

Luc. 2

Bethleem positum est pro Nazareth, nec addi debuit,
ubi natus erat puer: cū ista scribat Lucas: Et ut perfererent
omnia secundum legem domini, reuersi sunt in Galileam,
in ciuitatem suam Nazareth.

Quinta propositio. Luc. 4.

Naaman Syrus ter mergi in Iordane obtemperavit.

4. Reg. 5

Censura.

Ter dixit, cum septies ab Heliseo mergi iussus sit.

Sexta propositio. Matth. 27.

Cæteris quidem perseuerarunt illic duæ, Maria Magda-
lene & altera quædam e regione sepulchri.

Censura.

Subtrahendum est illud, cæteris quidem digressus, cum Luc. 24.
monstret Lucas alias mulieres ab istis duabus monumen-
tum inuississe.

Septima propositio. Ioannis. 1.

Philippus professus est eadem de Christo, quæ postea
Petrus professus est.

Censura.

Pro Philippo reponendū est Nathanael. Nec tñ oīno ea= 1. Ioan. 1
de de Christo Nathanael professus est q̄ Petrus apostolus.

Octaua propositio. Philip. 3.

Ego Paulus Iudæus sum, ex Iudæis oriūdus, nec e qua=
uis tribu, uerum præcipua, nempe Benjamin, unde & sacer-
dotes constituuntur.

Censura.

Aliquid ibi deesse certum est, nec enim tribus Benjamin
præcipua est inter tribus filiorū Israel, sed tribus Iuda. Nec Deut. 4
ex tribu Benjamin sacerdotes cōstituuntur, sed ex tribu Le-
ui. Porro quod in sequenti editione huiusmodi errata scri-
ptor emendauit, comprobamus.

Titulus 15. De quibusdā ppositionibus, in qui-
bus nō satis officio Paraphrastę scriptor iste rñdit.

Propositio prima. Matth. 19.

Quisquis uxorem dimiserit, & duxerit aliã, adul-
terium cōmittit, nisi forte quam repudiat, adul-

DETERMI. SCHOL. PARIEN.
terio commeruit repudium.

Secunda propositio. Matth. 24.

Diem et horam ultimi iudicij, nec ipse filius hominis no-
uit, hoc soli sibi seruauit pater.

Tertia propositio. Roma. 8.

Spiritus Dei etiamsi fileamus, tñ pro nobis interpella-
deū, idq; nō humano more, sed gemitibus inenarrabilibus.

Quarta propositio. Roma. 8.

Iste spiritus quoties interpellat pro sanctis indolefcens
super illorum malis, nō iuxta humanum affectum interpel-
lat, sed iuxta Dei uoluntatem. Censura.

In his quatuor ppositionibus Paraphrastæ officina-
nus recte fungitur scriptor iste in sua Paraphrasi, que uol-
sensum deberet aperire, illum non aperit, cum tñ per alios
catholicos doctores clare explicetur. Nam certū est, quan-
tum ad primam, nō licere uiro ducere uxorem, etiam pro-
pria eius adulterante, cum omne uinculum matrimonij in-
ter fideles sit indissolubile, nisi interueniat religionis solenne
uotum post matrimonium ratum, sed non consummatum.
1. cor. 7
Matth. 24
Ioan. 18
Ioan. 5
Rom. 8
Quantum uerò ad secundam, certum est diem et horam ul-
timi iudicij nosse filium hoīs secundum humanitatem, cum
ipse sciret omnia, que uentura erant super eum, & dederit
pater omne iudicium filio, ut filius hominis est, licet illud
non dederit, ut ante constitutum tempus passim hominibus
dies & hora illa iudicij reueletur. Quantum autem ad terti-
tam & quartam, ideo orare dicitur spiritus sanctus et in-
gemiscere, quòd sua gratia fideles orantes reddat, & inge-
misescentes pro suis iniquitatibus & peccatis: aut ob alias piis
& iustas causas, ut uniformis est catholicorum doctorum
explicatio & sententia.

Titulu

Propositio prima in Elencho Annota. 192.

Merita uix potest constituere Augustinus.

Censura.

Merita nomine operis Christus constituit, dum Matt. 26
inquit: Voca operarios & redde illis mercedem. Et apo= 1. cor. 3
stolus noīe laboris dicēs: Vnusquisq; propriam mercedem
accipiet secundum suum laborem. Et sapiens in Prouerbijs
nomine iustitię inquiring: Seminanti fiduciam merces fide= Prouer. 11
lis. Merita rursus nomine meriti constituit Apostolus his Hebr. 13
uerbis: Beneficentię et cōmunionis nolite obliuisci, talibus
enim hostijs promeretur Deus. Et Sapiens in ecclesiastico
hoc uerborum cōtextu: Misericordia faciet locum unicuiq; Eccle. 16
secundum meritum operum suorū. Et post eos cōformiter
ad ceteros catholicos doctores Augustinus meritum asse=
rens constare ex libero arbitrio uertibili, & diuina gratia,
ut sit meritum opus & gratię, & liberi arbitrij uertibilis.
Hęc itaq; propositio, quatenus per eā prætenditur B. Au=
gustinum nō aperte & certo cōstituere merita, est manife=
ste falsa, & ad impiam accedit doctrinam Lutheri de fi=
de & operibus.

Propositio secunda in præfatione in Lucam.

Christus liberat uniuersos ab omnibus animarum mor=
bis, tantum ut morbum agnoscamus & fidamus medico.

Tertia propositio.

Apostoli denunciabant omnibus ut pœnitentiam age=
rēt ante actorum malorum, ne quisquam fideret suis factis,
sed tantum promissis euangelicis.

Quarta propositio. Marc. 11.

Deus à peccatoribus nec holocaustomata requirit, nec

C

donaria, tantum agnosce morbum & confide de medico
Censura.

Quoniam plurimū cōfert ad impetrādum à Deo, qd
petitur, ardor fidei & simplex ac pura fiducia in Christo
& eius promissis: illa tñ non sufficiunt, nisi addantur bona
opera. Quare hæ tres propositiones. quantum ad tres ali-
mas earum partes, qbus prætendunt sufficere ad salutem ta-
lem fiduciam in Christo & eius promissis absq; bonis ope-
ribus dum fieri possunt, hæresi Ltheranæ de fide & ope-
bus adstipulantur.

Quinta propositio. Luc. 5.

Christus nullum aliud exigit sacrificium, quàm sum-
mam erga se fiduciam.

Sexta propositio. Marc. 2.

Satis sacrificavit, qui se cum plena fiducia ostendit.

Censura.

Cum euangelista hoc loco de sacrificio nihil dicat, si per
has duas propositiones intelligatur, qd' per hoc qd' Chris-
tus fecit authoritate excellentiæ non requiruntur in nobis
bona opera & satisfactio ad dimissionem peccatorum pro
peccatis post baptismum perpetratis, hæreticæ sunt: cum se-
de tenendum sit, peccatores debere satisfacere pro peccatis,
quæ post baptismum cōmiscere, iuxta diuinæ iustitiæ deti-
tum. Alioqui pro animabus fidelium defunctorum minime
oraret ecclesia catholica, neq; post hanc uitam ponendum
esset purgatorium.

Septima propositio. Matth. 19.

Nullum est opus hoīs ita bonū, ut mereatur premium
æternæ uitæ.

Censura.

Quamuis uita æterna suapte natura tantum sit bonum

ut absq; diuina gratia non posset quis illam mereri, asserere
 tñ hoīem cum diuina gratia illam nō posse promereri, est
 hereticū & sanctis scripturis cōtrarium, quæ ostēdunt per
 obseruationē diuinorum mandatorū perueniri ad uitā æter
 nam, iuxta uerbum Christi: Si uis ad uitā ingredi: serua mā Matth. 19
 data. Cum & Apostolus asserat hoīes per beneficentiā & Hebræ. 13
 communionē Deum promereri. Et Sapiens de quibusdam Sap. 3
 sanctis uiris dicat: Tentauit Deus illos et inuenit dignos se.

Propositio octaua. Marci 10.

Qui præmij causa certat, non certaturus nisi sciat dan
 dum præmium, in seipsum præmio frustratur.

Censura.

Tametsi principalis Dei amore quàm præmij debent
 hoīes certare & bene operari, licitum est tñ eos præmio
 moueri ad bene operandum & certandum cōtra tentatio
 nes: & oppositū asserere erroneum est & scripturæ aduer
 satur. Scribit enim Apostolus: Debet in spe, qui arat, ara= 1. cor. 9
 re: & qui triturat, in spe fructus percipiēdi. Probantur et Matth. 19
 à Christo Eunuchi, qui se castrauerūt propter regnum cœ
 lorum. Et inclinauit regius propheta cor suum ad facien= Psal. 128
 das iustificationes propter retributionem.

Titulus 17. De fiducia bonorum
 operum & meritorum.

Propositio prima. In fine Diatribæ.

Lutherus pie quidem ac christiane disseruit de fidu
 cia meritorum, operum & uirium nostrarum, ac de
 tota fiducia transferenda in Deum et eius promissa.

Censura.

De abiicienda fiducia operum & meritorum impie ac
 heretice disseruisse Lutherū exploratum est. De illis nāq;

ita differuit, ut minime ueritus sit bona opera & merita pa-
 riter & fiduciam in illis sub Deo repositam damnare, que
 multis in locis sacra eloquia comprobant. Docent enim ho-
 mines post hanc uitam relatuos, quæ gesserunt in corpo-
 re, siue bona fuerint siue mala, & processuros in resurre-
 ctionem uitæ eos, qui bona fecerint, in resurrectionem ue-
 rò iudicij eos, qui mala. Excitant etiã eadem sacra eloquia
 christianis duplici nomine facere ac multiplicare bona ope-
 ra, tum ut seminantes non parce in hac uita diuites fiant in
 bonis operibus, ac benedictionem postea demerant: tum ut
 per illa certitudinem acquirant suæ uocationis & electio-
 nis. Fideles nêpe ita exhortatur beatus Petrus: Satagent
 per bona opera certam uestrã uocationẽ & electionem sa-
 ciatis. Hoc. n. facientes non peccabitis aliqñ. Quod si certi
 reddũtur hoies de sua uocatione & electione bene operan-
 do, non utiq; diffidunt, sed certam hũt fiduciam, quod non
 sit futurus suus labor inutilis apud Deum, qui eos non salu-
 lit, dum bona æterna pollicetur bene operantibus. Hinc sa-
 nè patet, quod in bonis operibus tanquam in medijs ad sa-
 lutem necessarijs cum Dei gratia recte fiduciam sub Deo fi-
 deles reponunt. Quare appositæ snæ subscribēs Erasmus
 turpiter aberrat, & temerarie scandalizat legentes.

Propositio secunda, quæ est in Elencho.

Periculum est meritis fidere. Censura.

Roma. 2 Cum redditurus sit unicuiq; Deus iuxta opera sua, de-
 bent fideles securi esse quod si perseuerauerint bene agen-
 do, et diuina mandata custodiendo, consequentur uitã eter-
 nam. Hoc. n. includit ratio spei, proinde meritis hoc modo
 fidere non solum possunt, sed etiam tenentur, alioqui nõ spe-
 rarent. Quare erroneum est asserere, quod periculum sit

1. cor. 5
 10 an. 5

2. cor. 9

1. Timo. 4

2. Pet. 1

. cor. 15

Roma. 2

Matt. 10

hoc pacto meritis fidere. Nec tamen ea fiducia gratiam & misericordiam Dei excludit, per quas merentur homines & ad uitam æternam acceptantur, longe siquidem abest huiusmodi fiducia à præsumptione & ingratitude. Deo enim omnia bona opera adscribit, ut præcipuo authori, & fructum meritorum maxime collocat in diuina misericordia, non in proprijs meritis aut in humana iustitia, quæ nullius est momenti seclusa diuina misericordia. Licet cum illa ad salutem ex Dei decreto requirantur humana opera, quæ nihilominus Dei donum sunt. Neq; tamen ullum est opus hominis, quo regulariter & absolute, & absq; conditione futuræ perseverantiæ ipse securus esse possit de salute citra reuelationem.

Propositio tertia ex libello de Misericordia Dei.

Quantis malis patent, qui fiduciam posuerunt in meritis ac factis suis.

Propositio quarta.

Domine ut scuto bonæ uoluntatis tuæ coronasti nos. Psal. 5

Cum audis (ait Erasmus) bonæ uoluntatis, intelligit excludi fiduciam meritorum.

Censura.

Duplicem esse fiduciam meritorum exploratum est, alteram peruersam & excludendam, eam uidelicet, quæ plus suæ iustitiæ & meritis tribuit, quàm diuinæ gratiæ aut misericordiæ, quæ arrogata intumescens alios contemnit, quasi à se & à sua uirtute merita habeat, non Dei gratiæ & misericordiæ. Ingratitudine quoq; languescit, minime gratias agens Deo omnium bonorum largitori, dum non attendit quod præcipuus sit author meritorum, bonarum cogitatio num, affectuum ac operationũ. Neq; enim (ut scribit Apo 2. cor. 2 stulus) sufficientes sumus aliquid cogitare à nobis tanquam

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui operatur in nobis uelle & perficere. Qui tamen sic illa in nobis operatur, ut & nos cum eo operemur. Quod monstrans apostolus, asserit non fore inanem laborem fidelium, sed etiam monet ne in uacuum gratiam Dei recipiant. In se istam gratiam Dei uacuum non fuisse dicit, sed secum laborantem. Unde patet hominis uoluntatem in bonis operibus habere actionem, quamuis primatum bonorum operum & principalem actionem Deo & gratiae eius deberi certum sit, non humanae uoluntati, aut libero arbitrio, quem sibi adscribit haec uana, impia, ingrata, & presumptuosa fiducia meritorum aut bonorum operum, maxime à se elongat fontem uinae misericordiae, et ideo excludenda est. Altera est autem fiducia meritorum & bonorum operum, pia, humilis nec ingrata. Quae antea in secunda propositione huius tituli plene explicata est, haec autem non modo utilis est omnibus christianis adultis, sed & necessaria. Obligantur enim fideles adulti, credere bona opera cum Dei gratia esse necessaria et requisita ad habendum uitam aeternam. Obligantur quoque desiderare eandem uitam aeternam, & ponere eiusmodi bona opera ad eandem comparandam. Iudicare etiam tenentur, quod Deus benedictus illa bona opera premiabit sicut ipse decreuit, & patet per scripturas. Hoc clare explicat Apostolus, nam cum in uniuersali sua bona opera praesummaui, fidem seruaui, mox subiungit: In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Et ne quis putaret solis bonis operibus suis reddendam mercedem, beatae immortalitatis coronam, subdit, non solum sibi illam tribuendam, sed & his qui illi

Philip. 2
2. COR. 15.
2. COR. 1

1. Timo. 4

gunt aduentum domini, hoc est, fidelibus bene in hac uita laborantibus, qui domini expectant aduentum. Proinde debent fideles iuxta definitionem apostoli in hac uita bene operari, & bene operando, certo à domino mercedem expectare, alioqui fiducia spei catholice carerent, sine qua non saluantur adulti. Quapropter si præfatæ propositiones huiusmodi fiduciam meritorum & bonorum operum respiciant & inficiantur, Lutheri impietati suffragantur: secus autem si de prima fiducia intelligantur, quæ, ut dictum est, omnino est abiicienda.

Titulus 18. De fiducia corporalium ceremoniarum & statutorum religionis.

Propositio prima in Elencho.

Quo magis hæremus corporalibus ceremonijs, hoc magis uergimus ad iudaismum.

Censura.

Etsi in operibus & corporalibus ceremonijs non ita sciendum est, ut spiritualia, in quibus perfectio consistit, postponantur, in illis tamen suo gradu sub deo fiduciam habere debemus, illaque tanquam arma ad militandum contra spirituales hostes assumere, prout Christus docuit & sancti patres tradiderunt. Neque plane existimandæ sunt ceremoniæ ab ecclesia aut sanctis patribus institutæ ad iudaismum uergere, qui iam obsoleuit & abrogatus est, ut abrogandum prorsus propheta prædixerunt. Quod autem arbitrantur ecclesiam aut sanctos patres rursus iudaicas ceremonias instituire, non Christiani credendi sunt, sed impij hæretici Ariani, Vuiclefite, aut Lutherani, aut eodem fermento malitiæ corrupti. Pertinent enim ecclesiæ ceremoniæ ex sua ratione ad eminentem uirtutem, utpote ad religionem, & eas

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

Deo exhibentes, aut ijs quæ ad ipsum spectant, nullum peccatum admittunt, sed uirtutem præstant ac pietatis officium exercent. Nec grauat ecclesia fideles Iudaicis obseruationibus cæremonias præscribens, sed econtrario illorum hæc hoc nomine subleuat, quibus salutarem sese præbet uia-
ducem atq; directricem, sicut qui leges utiles præscribit populo nutanti & præcipiti, non populum onerant, sed le-
uant modum uiuendiq; rationes commensurantes. Proinde præscripta propositio loquendo de fiducia in corporalibus cæremonijs, ut prædictum est, impia est & hæretica, cum errore conueniens Aerij, Vuiclefi et Lutheri, qui erro-

1. Timo. 4 peruerso loci illius scripturæ intellectu decerpitur: Corporalis exercitatio ad modicum utilis est: per quem non huiusmodi corporales cæremonias intendit Apostolus nihil ducere, si ad pietatem & diuinum cultum ordinentur: secus autem si per se & solitarie assumantur, nulla habita ratione pietatis, neq; ad eam ordinentur.

Propositio secunda in Elencho.

Opto omnes esse tales, ut corporalibus cæremonijs nõ egeant admodum, aut non ita multum tribuant.

Censura.

1. cor. 13

Roma. 1

Per speculum & in ænigmate Deum uident fideles in hac uita, & ad inuisibilia ducuntur per uisibilia, nec solum interiorem & inuisibilem, sed exteriorem & uisibilem Deo, qui dominus est corporum sicut & spirituum, tenentur exhibere famulatum seu cultum, qui cæremoniarum nomine solet designari. Ideoq; pro huius uitæ statu egent omnes cæremonijs, siue uisibili Dei cultu. Quãobrem qui huiusmodi cæremonijs detrectant, temerarij christianæ religionis uoluntarios detractores censeri debent: quemadmodum hoc desiderium

ius scriptoris in hac propositione, quod ex eadem propo-
sitionis sententia proficiscitur, ex quo ppositio pæcedens.

Propositio tertia in Elencho.

Si pæfules instituerunt aliquid Iudaicæ obseruationis
propter infirmos, non damno. Censura.

Hæc propositio innuens cæremonias & obseruationes
ab ecclesia aut à sanctis patribus institutas esse Iudaicas, &
solis infirmis conuenire, impia est, ecclesiæ iniuria, & ex
erroneo scripturæ sensu, ut pæcedentes, depröpta. Quod
autem huiusmodi cæremonia, aut obseruationes ecclesiæ,
aut sanctorum patrum non sint Iudaicæ, satis prius mon-
stratum est: sed quod non solis infirmis & imperfectis com-
petant, aperte demöstratur. Adam siquidem perfectus crea Gene. 1
tus est, & tamen certum cibi genus illi à domino est pæscri-
ptum. Perfecti itidem fuerunt apostoli, qui crebro ieiunijs
uacabant, uigilijs & orationibus, à certis quoq; cibis absti-
nebant, ut à suffocato & sanguine. Vnde patet quam pesti Actu. 15
lens sit hæc doctrina, asserens pfectos in uia nõ egere hmöi
corporalibus cæremonijs, quæ certe ad errorem spectat Be-
gardorum, qui iure in concilio Vienensti reprobatus est.

Propositio quarta. Marci 2.

Meis discipulis (ait Christus) nihil istarum rerum præ-
scribo, his uescere, his abstine, nũc quiesce, nunc labora, sic
uescere hoc, ne contingas illud, ne cõtrectes: ne semper ma-
neant imbecilles, si me pæceptore semel didicerint huius
modi rebus corporalibus fidere. Censura.

De hac propositione, quantum ad primam partem, di-
citur, quod quamuis Christus ista uniuersaliter nõ præscri-
pserit, horum tamen aliqua præscribenda per Petrum, reli-
quos apostolos, & eorum successores ad ecclesiæ reliquit

LUC. 10

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.

ædificationem, dicens: Qui uos audit, me audit, et qui uos spernit, me spernit. Quantum uerò ad secundam partem, uidelicet ne semper maneant imbecilles, quatenus inuitibus iusmodi rebus ueluti uirtutis adminiculis fidentes redduntur imbecilles & minus spirituales, falsa est & ecclesiæ iniuria, quæ talia à spiritu sancto directæ ad hoc constituit, ut per illa fideles in spiritu proficiant et uirtute, conuenientiusque facilius diuina præcepta adimpleant.

Propositio quinta, Luc. 19.

Alius ostendit aliquem è phariseorum genere & dicit: Aspice hic est Christus. Alius rursus indicat alium capillo pallio & dicit: Ecce hic est Christus. Alius diuersos indicans colores & formas uestium clamat: Hic est Christus. Alius demonstrat uescentem piscibus & dicit: Hic est Christus. Alius spadonem ostendit & dicit: Hic est Christus. O Iudaicum & incredulum genus. Vis uidere Iesum? Conscende arborem, sime tibi oculos Zachæi.

Censura.

Quamuis certum sit non esse talem adhibendam fiduciam institutorum religionis obseruationi, qualem diuinis præceptis, tamen non est contemnenda, sed magni faciendæ sunt huiusmodi instituta religionum, quæ ad puritatem mentis, feruentiorem Dei amorem, & faciliorem diuinorum præceptorum adimplerentem ordinantur, per quorum obseruationem multas uirtutes comparari, & pleraque uitia cohiberi constat. Hac autem propositione scriptor hic talibus religionum institutis de diuersitate habituum, de abstinentiâ à carnibus & coelibatu astute, sed impudenter & impie uidetur insultare, cum illa semper habuerit in principio ecclesiæ catholica, & dānanerit tam pia ac tam sancta instituta car

pentis, aut illis quoquo modo detrahentes.

Propositio sexta. Marci 2.

Recte negligitur color aut forma uestis, quoties id comodum est homini. Censura.

Hec propositio innuens unicuique licere suum habitum relinquere, quoties id illi comodum uisum fuerit, ecclesiasticam & monasticam uitam dissoluit, ac sanctorum patrum ac pontificum & conciliorum institutis est iniuria.

Titulus 19. De oratione uocali.

Propositio prima in Elencho. Annota. 64.

Christus in orando damnat multiloquium.

Censura.

Hec propositio significans Christum orationem damnasse prolixam seu multa uerba amplectentem, erronea est, & a sana scriptura intelligentia aliena. Non enim dicitur *Matt. 6* natur omne multiloquiū in oratione, sed illud quod ex infidelitate procedit, existimans Deum non aliter audire aut intelligere orantes, nisi multiloquio utantur. Quod explicans Christus nō dicit solum. Nolite multum loqui, sed adiungit, sicut ethnici faciunt, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Docent etiam sancti in gloria non dānantur multiloquium in oratione, nam post iudiciū non cessabunt Deum laudare, non solum mente, sed & lingua. *Psal. 83*

Propositio secunda in Anno. Matth. 6.

Cantiuncularum, clamorum, murmurum ac bomborum ubique plus satis est, siquid ista delectent superos.

Censura.

Volens ecclesia militans utcumque se conformare ecclesie triumphanti, in qua sancti non cessant clamare iugiter. *San Apoca. 4* ctus, Sanctus, Sanctus, dantes gloriam, laudē & honorem

uiuenti in secula seculorum, solennes templorum cātus insti-
 tuit, quibus diuinæ laudes assiduo depromuntur & popu-
 lorum deuotio excitatur, ut pro suo modulo more superne
 Hierusalem, ad quam continuo aspirat, in terris positū
 tetur. Hoc ut faceret suasis multitudo illa militiæ cœlestis,
 quæ Christo nato Deum laudans uoce sublimi cātavit: Glo-
 ria in excelsis Deo. Suasis & Christo probatus puerorum
 clamor in laudem Christi erumpentium & dicentium: Osa-
 na filio Dauid, Benedictus qui uenit in noīe domini. Suasis
 & ipse Christus, qui priusquā in montem oliueti egredere-
 tur passurus, tanquā grauiſſimum Deo approbaturus mi-
 ſterium, hymnum dixit. Hymnus autem, ut probati testi-
 tur authores, non aliud est quā laus Dei cum cātico. Non
 enim laus sufficit, ut hymnus uocetur, nisi laus Dei sit &
 decantetur. Cantauit itaq; uocaliter Christus hymnum tra-
 dens formam ecclesiæ decantandi diuinis laudes: nec solus
 cantauit, sed cum apostolis, quos terrarum orbis in suum lo-
 cum uicarios constituebat, ut id faciendum esse ecclesiæ do-
 cerent. Suasis & Paulus et Syllas, qui in carcere positi tam
 alta uoce Deū laudabant, ut audirent qui in custodia erant.
 Vnde & terræ motu factō, motisq; carceris fundamentis,
 aperta sunt ostia, et soluta captiuorum uincula, id quod ma-
 gnope placere Deo hymnos ac diuinis laudes ostēdit: pra-
 fertim ubi altis uocibus cantantur, cum tantæ efficacis fue-
 rint deprompti huiusmodi hymni ac laudes diuinæ à Paulo
 & Sylā. Suasis demum mos antiquissimus ab exordio eccle-
 siæ ab apostolis inductus, quo hymni à christianis simul
 congregatis solebant decātari, interdum etiam ante lucem.
 Nec abs re sanè usum accepit ecclesia catholica decantandi
 hymnos, seu diuinis laudes, cum huiusmodi hymni ac Dei

et sanctorum laudes decantatae mentes ad superna erigant, inflamment ad diuinam dilectionem, moueant ad compunctionem, excitent ad contemptum terrenorum et ad comparandas uirtutes prouocent. Hæc itaque attendens ecclesia in spiritu dei instructa, musicam in sacras aedes inuexit, uocum harmoniam atque suauitatem ad pelliciendos animos in sanctimoniam et pietatem non reiecit, solennes templorum cantus minime aspernata est, si tamen cantus illi pij sint ac christiani, non uani, lasciuui aut impudici, neque tantum uocum fractione redudent, quo uoces diuinarum laudum, quæ cantantur, facile ab audientibus (prout iure cauetur) percipiuntur. Nec pertimescit in his ecclesia pharisaicum scandalum Aerianorum, Vuiclistarum, Lutheranorum, aut quorumcumque hereticorum, qui laudes Christi et sanctorum suum arbitrantur opprobrium, sua uerbera, suos cruciatus: sed nouit tale hereticorum scandalum parui pendendum. Cæci enim sunt et duces cæcorum. Quamobrem hæc propositio inuens solennes templorum cantus, et genus illud musicæ operosæ, et multa uocum uarietate aures animosque demulcentis non esse Deo et sanctis accepta, falso, temerarie et impie asseritur, et damnatio præfatorum hereticorum errori suffragatur.

Propositio tertia in Annotationibus.

1. Corinthiorum. 14.

Quid aliud auditur in monasterijs, in collegijs, in templis, quam uocum strepitus?

Quarta propositio.

Vulgus non aliud audit quam uoces non significantes.

Quinta propositio.

Obsecro quid sentiunt de Christo, qui illum credunt hu

DETERMI. SCHOL. PARISIEN.
iusmodi uocum strepitu delectari?

Censura.

Hæ tres propositiones quatenus prætendunt nullam cõmoditatem cantantibus clericis diuinas laudes provenire, nec similiter audientibus populis, nisi quid per uoces significetur intelligant, nec Deum huiusmodi cantu delectari, impie sunt & à catholica ueritate alienæ. Nam si cæremonias ueteris legis scribæ & pharisæi, nec non & simplices utiliter obseruabant, eo quod ad pietatem seu diuinum cultum eas ordinabant: quamuis quid illæ significarent, non perciperent, pari utique ratione magno cum fructu succedunt decantatæ diuinæ laudes, & cantica ecclesiasticis, qui ea concinunt, & plebibus assistentibus, licet ea minime intelligant, cum sit communis intentio omnium hæc depromere, hæc audire, his assistere, ad Dei gloriam, laudem & honorem & gratiam super acceptis muneribus persoluerdas, ad obtinenda à Deo, quæ uitæ præsentis conducant & futuræ, quæ nimirum intentio magnopere Deo grata est.

Deute.6

Nam si cor hominis Deus maxime requirit, quid magis gratum illi esse poterit, quàm quod homo pro affectu ipsam laudare, reuereri, amare, appreciari laboret, ac libenter laudibus eius assistat? Nulla profecto uerborum intelligentia cum hac pia intentione potest conferri, quam habere solent etiam simplices ineruditi.

Propositio sexta in Annotationibus.

1. Corinthiorum. 14.

Cur dubitat ecclesia tantum authorem sequi, aut cur illi det ab eo dissentire? de Paulo loquitur.

Censura.

De hac propositione prætendente quod tres præceden

tes, idem dicendum est, quod de illis: nisi quod ultra illas
 addit ecclesiam à Paulo dissentire, dum in templis cantus ce-
 lebrat publice, quorum uerba à populis non intelliguntur,
 quod falsum est, scribens tamen Paulus: In ecclesia uolo 1. COR. 14.
 quinque uerba sensu meo loqui: quàm decem milia uerbo-
 rum in lingua: de concionibus seu sermonibus, qui habentur
 ad populum tractat, in quibus inutilis est copia uerbo-
 rum non intellectorum, non de cantibus ecclesiasticis, quo-
 rum alia est ratio, ut in præcedenti censura monstratum
 est. Proinde prudenter censuit ecclesia, diuina officia lin-
 gua Latina celebranda. Non enim opus est ut populi uer-
 ba intelligant, quæ decantant, cum illis ad spiritualem pro-
 fectionem abunde sufficiat pia illa suprascripta intentio seruien-
 di Deo, laudandi Deum, reuerendi animi ac diligendi. Nec
 perpensa impudenti multorum temeritate atque arrogan-
 tia expedit huiusmodi diuina officia de uerbo ad uerbum
 in linguam uernaculam transferri, & sic translata in sa-
 cris edibus decantari. Nam ea res non in populorum cede-
 ret edificationem, sed perniciem, ut crebro docuit experien-
 tia. Populi enim in ecclesia ueluti paruuli sunt, qui lacte
 egent, non solido cibo. At uerò quemadmodum ubi alun-
 tur infantes pane & alijs cibis grossioribus, letalis sensine
 morbus in illis irrepit, quoniam solidiores escas ferre ne-
 queant aut digerere: ita consimiliter si uerba nuda scri-
 pturarum sanctarum lingua uulgari populis proponan-
 tur, ac in templis decantentur, quæ ueluti fortiores cibi &
 ad digerendum difficillimi locum tenent, degrauan-
 tur, deprimuntur, et sæpe in hæreses plabun-
 tur, scandala et schismata, ut hodie in
 plerisque locis euenisse constat.

Quoniam in episcopo pudicitia magnam habet commendationem, si non continget, qui uoluptatem hanc in totum contemnat, illud erit spectandum, ut fuerit, aut sit unius uxoris maritus.

Censura.

Cum in ecclesia Occidentali uoluntarie ad continentiam uiuendum sacerdotes accipientes sacros ordines se sollemniter adstringat, consilium hoc ordinationi ecclesie Latine de coelibatu sacerdotum derogans, ac si melius esset uel sanctionem non fuisse constitutam, impium est, splendori uel dignitati ecclesiasticae aduersum, & de damnata Viclefi & Lutheri doctrina desumitur. Potest nanque quilibet, qui ad continentiam sua sponte se deuinxit, cum Dei adiutorio se continere.

Propositio secunda in Elencho.

Annota. 97.

Hodie ducunt apud Græcos episcopi uxores, etiam post susceptum ordinem.

Censura.

Hæc propositio temere assertitur.

Propositio ex libro de interdicto esu carniū.

Multæ causæ suadent mutationem legis coelibatus in ecclesiasticis.

Censura.

Hæc propositio quatenus præten dit causas mutationis huiusmodi legis ualidas esse, falsa est, uehementer scædalo sa, & in ecclesia sancta schismatis Lutherani ac heresis eiusdem impie nutritiua. Multæ enim sunt et efficaces causæ se impellentes ad sanctam legis coelibatus sacerdotum obseruationem

seruationem retinendam & nullatenus mutandam, & nul-
 lae (quae quidem iustae sint) ad oppositum. Nam si diuino
 cultui deputatis in lege ueteri, cuius sacramenta umbræ tan-
 tum erant sacramentorum nouæ legis, in ordine uicis sua
 altari deseruientibus necessarium erat continere, cum ta-
 men ipsi per successionē generationis ministrare altari ad-
 stringerentur, nec in sua esset libertate hoc officium recusa-
 re, eos enim necesse erat huiusmodi diuini obire, qui de Le-
 uitica fuissent tribu exorti, potiori utique ratione ministris
 altaris competit continentia. Non enim ut illi per genera-
 tionem assumuntur, sed per liberam uoluntatis electionem.
 Nam nequaquam sacros ordines suscipere quispiam com-
 pellitur, sed qui uult ordinatur: qui respuit, ad illud nō ad-
 stringitur. Spontanea autem uoluntate sacros ordines susci-
 pientibus sapienter spiritu sancto suggerente continentiam
 ecclesia adiecit, habita præsertim ratione usque adeo præ-
 cellentis dignitatis tantorum sacramentorum, quibus nihil
 sanctius, nihil spiritualius, nihil diuinius. Quapropter qui
 illis deputantur, par est spirituales sint & à carnalibus de-
 siderijs, eorumq; occasionibus & fomentis maxime elon-
 gentur, ut casto animo ac incontaminato corpore sanctam
 & immaculatam hostiam offerre mereantur, neque admi-
 randa illa & tremenda attrectent mysteria, qui non eximia
 pollent sanctimonia. Huc accedit, quod qui uitam coelibem
 agunt, externa occupatione aut uxoris, liberorumue soli-
 tudine minime præpediuntur, quo minus sacræ lectioni,
 orationi, meditationi, cæterisq; id genus uitæ contemplati-
 uæ officijs uacent liberius. Si autem uxores ducerent, qui
 sacros ordines suscipiūt, minus profecto libere domino in-
 tenderent. Nam, ut ait Apostolus, qui cum uxoribus sunt, 1. cor. 7

folliciti sunt quæ sunt mundi, quomodo uxoribus placeant,
 & diuisi sunt. Quamobrem cum magna inquietudine uiue-
 rent sacerdotes cum uxoribus, oneribus matrimonij impli-
 cati, ob quæ multis eos oporteret negotijs secularibus in-
 uolui, à quibus tamen ipse Apostolus Deo militantes absti-
 nere debere decernit. Qui uerò continentes sunt & cœli-
 bes permanent, quæ domini sunt cogitant, quo scilicet pa-
 cto possunt domino placere & castimoniam seruare ac pu-
 ritatem animæ & corporis, nec non & peruigilant, qui eis
 ram habēt animarum, tanquam domino de creditis sibi ou-
 bus rationem reddituri. In magnam prætereà perniciem ec-
 clesiæ concessa ecclesiasticis coniugia redundarent. Infinita
 siquidem propemodum confusio in ecclesiam induceretur
 in immensum excrecente filiorum & filiarum multitudi-
 ne, quæ sumptibus alenda foret ecclesiæ, filijs quoque pa-
 rentes beneficia ecclesiastica quasi per manus tradentes, et
 continua successione à progenie in progenies suis illa refer-
 uantes familijs. Leuiticum sacerdotium, quod sacerdos se-
 cundum ordinem Melchisedech Christus dominus abiecit,
 instaurare uiderentur. His autem perpensis, facile est di-
 gnoscere, quantum à recto tramite exorbitent, qui usque
 adeo sacerdotalem statum deiiciunt, ut post susceptum sacrum
 ordinem noua nuptiarum fœdera inire consulant, id quod
 ne ipsis quidem Græcis unquam licuit. Nam quamuis uo-
 to abstinentiæ minime adstringerentur respectu præceden-
 tium nuptiarum, nephas tamen semper illis fuit post susce-
 ptum sacerdotium nuptiarum uinculo sese illigare, aut mor-
 tua prima uxore secundam ducere. Si autem id à Græcis
 inuolabiliter obseruatum est, quanto ualentiori iure sacer-
 dotes ecclesiæ Latine, quæ uoto continentie se deuinxit,

post susceptum sacerdotij gradum, nephariū est in rei uxoria seruitutem detrudere. Probanda itaque est ecclesie Latinae continentia, quæ sanctitate præfulget, liberam concedit facultatem uacandi diuinis studijs ac utilitati rei ecclesiasticae magnopere conducit.

Titulus 21. De peccato originali.

Propositio Erasmi. Roma. 5.

Malum à principe generis humani ortū in uniuersam posteritatem dimanauit, dum nemo non imitatur primi parentis exemplum. Roma. 5.

Censura.

Explicat hic Paraphrastes locum illum Apostoli, in Adam omnes peccauerunt, siue in quo omnes peccauerūt. Qui sanè locus intelligi nō potest de peccato actuali, cum non omnes peccato actuali deliquerint. Paruuli enim nondum usum rationis habentes, actuali peccato nunquam fuerunt obnoxij. Quare præsignatum locum perperam et distorte de actuali peccato Paraphrastes explicat. Atque ea expositio Pelagiano fauet errori.

Titulus 22. De poena filiorum temporali propter peccata parentum.

Propositio Erasmi. Ioannis. 9.

Non punit deus liberos ob delicta parentū, quemadmodum docet lex, nisi filij parentum æmulentur uitia.

Censura.

Hæc propositio uniuersaliter intellecta prætēdens Deū nunquam punire liberos, etiam temporaliter propter scelera parentum, nisi scelera eorum imitentur, ac si illud repugnet diuinæ iustitiæ aut æquitati naturali, est hæretica et sacre scripturæ aduersatur, quæ frequenter sic punitos libe

DE TERMI. SCHOL. PARI SIEN.

Gene. 7 ros indicat. Sic enim sunt pueri submersi in diluuiio cum pa-
 Gene. 19 rentibus. Sic in Pentapoli igne extincti sunt. Sic denique si-
 2. Reg. 12 lius David paruulus propter adulterium & homicidium
 Ezeq. 18 patris mortuus est. Nec lex docens filios pro iniquitatibus
 patrum non plecti, non intelligi debet de poena temporali,
 sed de aeterna.

Titulus 23. De poena haereticorum.

Propositio Erasmi. Matth. 13.

Serui, qui uolunt ante tempus colligere zizania, sunt
 hi, qui pseudoapostolos & haesiarchas gladijs &
 mortibus existimant e medio tollendos, cum patres
 Matt. 13 milias nolit eos extingui, sed tolerari, si forte respiscant et
 ex zizanijs uertantur in triticum. Quod si non respiscat,
 seruentur suo iudici, cui dabunt poenas aliquando.

Censura.

Cum sit catholicum & fide tenendum, non solum lice-
 re, sed oportere haereticos p̄tinaces extremo supplicio pu-
 nire, quando citra iacturam atque periculum reipublice id
 fieri potest, nec ualet aliter salus eorum ac caeterorum pro-
 curari & conseruari, oppositumq; sit error Catharorum,
 Vualdensium & Lutheri, generalibus concilijs & legibus
 imperialibus damnatus: pij expositoris munus Paraphra-
 ses minime executus est in hunc peruersum sensum tot uer-
 bis lectorem inducendo, nec ueritatem catholicam illi ada-
 uersam palam aperiendo, quod paucis explicatum facile Pa-
 raphrasis admisisset, monstrando quae hic scribit, intelligen-
 da fuisse pro tempore apostolorum & martyrum, quo eca-
 clesiam atrocius tyranni persequebantur, non quando rea-
 rum potiti sunt principes christiani, orbem terrarum, aut
 bonam eius partem in sua tenentes ditioe, quae tum leges

condentes extirpandis hæreticis accommodas, uere principi suo Christo militarunt. Id certe debuit explicare Paraphrastes. Quod quia non facit, scandali ansam præbuit legentibus, quasi modo non liceat, quod tempore apostolorum & martyrum fieri non poterat. Prænominatorum quoque hæreticorum errori hac ratione uisus est suffragari. Nec habet excusatio locum, qua dicat se ita intelligere, ut diximus. Nam quamuis ita intenderit, ut proponit, tamen hoc ibidem non explicat, & longe secus solent accipere legentes quam dicat se prætere. Vnde & queruntur multi non solum ex hac propositione, sed etiam ex plerisque alijs poculum sibi sub mellitis uerbis propinari scandali & erroris. Ideoque non acceptant aliam (ut aiunt) pallio sophisticae argutie obumbratam excusationem, qua quis dicat ea, quæ hic dicuntur, non sub persona Erasmi, sed sub persona Christi dici, & non hoc seculo, sed illo, quo martyrijs plantanda erat ecclesia cum tamen alia non expressa ne uigilantissimi quidem lectores percipiant, & aliud sonent uerba eius expressa in Paraphrasi, quam sequens eiusdem doceat explicatio. Nec rursus probant, quod sub persona Christi, euangelistarum aut apostolorum ea inducat non pauca, quæ uiri eruditi iuxta ac pijs impia censent ac erronea.

Propositio seruanda in Supputationibus.

Ego principes ad trucidandos hostes nec hortor nec deshortor. Quid sacerdotalis sit officij demonstro.

Censura.

Si ecclesiasticis liceat iuxta iuris dispositionem indicere bella, aut ad inducenda pro temporales magistratus inducere aduersus Turcas & Iudæos, non minus utique illis hoc licebit in notorios hæreticos. In cuius rei comprobationem

DETERMI. SCHOL. PARIEN:
cum p̄sulibus adfuit beatus Dominicus ei bello, qd' con-
tra Albigenses h̄reticos gestum est. Et ubi principes secu-
lares grauius delinquerent, non exterminando h̄reticos
in perniciem reipublice christianae conspirantes et in suam
h̄resim plurimos pertrahentes, tenerentur omnibus mo-
dis illos inducere orthodoxi episcopi ad id faciendum, alio
qui ipsi peccarent. Quare h̄c propositio quatenus p̄-
tendit, n̄quam sacerdotalis aut episcopalis esse officij prin-
cipes inducere ad extirpationem h̄reticorum, impie nec
utiliter profectibus consulit christianorum, ueræ fortitudi-
nis robur in aduersarios fidei eneruans.

Propositio tertia in Supputationibus.

Quis unquam audiuit orthodoxos episcopos con-
tasse reges ad trucidandos h̄reticos, qui nihil aliud essent
quàm h̄retici?

Censura.

H̄c propositio p̄tendens non licere orthodoxis epi-
scopis aut sacerdotibus consilio & exhortatione generali
inducere ad extirpationem h̄reticorum, qui nihil aliud sunt,
quàm h̄retici, hoc est, in fide pertinaciter & contumacia-
ter errantes, nullas excitantes seditiones aut tumultus, con-
tra dispositionem iuris naturalis, diuini & humani propo-
nitur. Nam si pro munere suo debent episcopi & sacerdo-
tes alij admonere principes, ut iuxta diuinam ordinationem
& suum officium, iustitiam exerceant de alijs malefacto-
ribus (nō enim sine causa gladium portant) multo certe ma-
gis idem facere debent de h̄reticis, qui nihil aliud sunt quàm
h̄retici, quanto h̄resis grauius est peccatum & reipubli-
cae christianae plus nocet. Proinde si ij qui pecuniam cor-
rumpunt & falsificant, per quam uita temporali subueni-

Rom. 13

tur, iuste morti traduntur, ualentiori ratione hæretici iure uita priuantur, qui fidem corrumpunt, quæ fundamentum est uitæ spiritualis, quæ illibata pro temporum malitia seruari non potest, nisi morte plectantur hæretici, quãuis non aliud sint quàm hæretici. Nam uidentes pleriq; nullo modo deterius agi cum his, qui hæresim profitentur, quàm cū alijs, facile profecto omni timore semoto hæreticis adhererent, atque inde miseranda subsequeretur in republica christiana calamitas, dum populi, qui prius erant catholica fide christiani, postmodum breui temporis decursu nihil aliud essent quàm hæretici, id qd' pro dolor hodie uidemus. Multæ siquidem illustres ciuitates, quæ nuper uere christiane fuerant & christiana pietate insignes, modo à uero christianismo descuerunt, nec aliud sunt quàm foeda colluuiæ aut sentina putrida impiorum hæreticorū. Quod utiq; minime contigisset, si ubi primum ea pestis suborta est, salutaris legum seueritate in hæreticos, licet nihil aliud essent quàm hæretici, animaduersum fuisset. Hinc sanè patet, quã prudenter ecclesia huiusmodi hæreticos, si legitime fuerint conuicti, iustitiæ brachij secularis decernat relinquendos. Neque tamen par est interim uiros ecclesiasticos immemores esse sui officij: eniti enim debent exhortando, consulendo, docendo, corripiendo, obsecrando & alijs uijs debitis saluti consulere talium miserabilium hominum, ut ab impietate reuocentur.

Quarta propositio Erasmi, quæ & tres subsequentes sunt in Supputationibus eius.

Docet Augustinus ferendos hæreticos, donec citra grauem ecclesiæ cõuersionem possint tolli. Sed Augustinus intelligit à communionem separari.

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.
Censura.

Tametsi aliquando existimauit Augustinus cum hereticis uerbo agendum, disputationeque pugnandum, nec ulterius progrediendum, nisi forte in contumaces mucro uibretur anathematis: ubi tamen experientia duce nouit, quantum executiones de mandato legis principum secularium aduersus hereticos profuerunt, relicta priori sententia, legum terrore & poenarum seueritate censuit ad unitatem fidei compellendos hereticos, id quod in multis suis libris testatus est.

Propositio eiusdem in iisdem quinta.

Per euangelium uitari iubentur heretici, non exiri.

Censura.

Quamuis euangelium non expresse & aperte hereticos monstret exurendos, leges tamen ciuiles conformiter ad ius naturale, quod euangelium non abrogat, morte plectendos atque concremandos iuste decernunt.

Propositio eiusdem ibidem sexta.

An leges ecclesie sunt, que impiamultricibus tradere flammis?

Censura.

Iustas leges magistratum temporarium pro extirpatione hereticorum latis ecclesia non reprobat, licet illis nolit per ecclesiasticos, qui diuinis omnino officijs sunt ad dicti, executioni demandari.

Propositio eiusdem de eadem re ibidem septima.

Veteribus episcopis ultima poena erat anathema.

Censura.

Propter infestationem tyrannorum in primitiua ecclesia non poterant heretici seueriori poena multari quam excommunicationis, postea tamen quam principes seculi ecclesie submisere colla, perspecta contumacia atque impie-

tate hereticorum, necessarium fuit, nedum conueniens, in illos gladio temporali animaduerti. Præcedentes autē quatuor propositiones errori suffragantur supradictorum hæreticorum negantium licere & expedire hæreticos contumaces extremis supplicijs coerceri, etiam quando nonnulla inde sequitur perturbatio reipubli, & hoc exposcat salus multorum.

Octaua eiusdem propositio.

Queruntur articuli partim falsi, partim deprauati.

Censura.

Hæc propositio hac ratione hic proponi uideri potest, ut cum multe propositiones positæ sint super punitione hereticorum, admoneantur qui zelum habent super extirpandis hæreticis aut authoritatem, solícite caueant, ne uehemens sit plus equo zelus eorum, aut non satis discretus, unde contingat innocios damnari: neue plus quam opus est repescat, hereses sinens pullulare, aut notorios hereticos tolerans impune. Illibata quoque sit integritas eorum iudicum, qui in causis fidei decernunt, ut iuste quod iustum est exequantur, neque pecuniæ cupiditate aut alio quouis sinistro affectu corrupti, à ueritate iudicij recedant. Vigilantissime insuper atque diligentissime iuri inmitendo huiusmodi causas fidei examinent ac pertractent, ne forsitan subrepat in curia siue negligentia, quæ ferendo plurimum obsunt recto iudicio. Cæterum præscripta propositio si de peruersis iudicibus, qui neque Deum, neque homines reuerentur, intelligatur, proponit quod interdum eueniat: sin uerò de integris & equis iudicibus, qui non modo à calumnia alieni sunt, sed etiam à suspitione calumniæ, falsa est.

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.
Titulus 24. De defectu uigoris euangelij,
Propositio in epistola preposita Para-
phrasi in Ioannem.

Nullis seculis defuerunt homines, apud quos euang-
gelio suus constiterit honos, sed tamen his annis
quadringentis uigor illius apud plerosq; refrixe-
rat.
Censura.

Hæc propositio, quantum ad posteriorem partem, uide-
licet: sed tamen his quadringentis, &c. significans his an-
nis quadringentis uiros defuisse, quibus euangelio suus con-
stiterit honos, temerarie asseritur, cum his annis quadrina-
gentis uiri fuerint non pauci sanctitate & eruditione con-
spicui, quales fuerunt Bernardus, Hugo & Ricardus de
sancto Victore, Petrus Lombardus, Gratianus, Thomas
Aquinas, Bonauentura, Alexander de Hales, Guilielmus
Parisiensis, Nicolaus de Lyra, Gerson, Thomas Vualden.
& quamplurimi alij.

Titulus 25. De sabbato.

Propositio Erasmi. Marci 2.

Futurum est, ut uere pijs quæuis dies sis æque sacra.
Censura.

Hæc propositio innuens cultum diei dominicæ & alio-
rum festorum ab ecclesia utiliter & sancte institutorum ali-
quando in ecclesia militante abolendum, quod in magna
uergeret perniciem christianismi, irrationabiliter asseritur,
conformiter ad errorem Begardorum, qui dicunt tertium
præceptum Decalogi, scilicet: Sabbata sanctifices, iam cessa-
sare, quantum ad iustos.

Titulus 26. De ecclesia.

Propositio Erasmi. Marci 3.

Ecclēsia Christi, neque surdos, neque mutos, neq; cecos, neque debiles, neque claudos recipit: huiusmodi autem habet synagoga.

Censura.

Hec propositio sic indistincte posita, innuere uidetur solos iustos esse de ecclesia militante (de illa tantum fit ibi sermo) non autem consonat doctrinae euangelicae, quae comparat regnum caelorum, quod est ecclesia militans, sagine missae in mare, & ex omni genere piscium congregant: & agro dominico, in quo cum tritico subnascuntur zizania. Matt. 13
Ibidem.

Titulus 27. De beata uirgine Maria.

Propositio prima. Luc. 1.

Diuini fauoris est (ait Gabriel ad Mariam) quod offerretur, non tui meriti.

Censura.

Si praetendatur supposita liberali beneficentia diuina respectu incarnationis, quod beata Virgo nullo modo meruerit esse mater Dei, cuius oppositum ecclesia decantat, falsa est propositio, & sacrosanctae Virginis honori derogans.

Propositio secunda in Elencho.

An in pueritia & infantia Christi perfecte fuerit reuelatum beatae Virgini, Christum esse Deum & hominem, multum non liquet.

Censura.

Hec propositio crassam ignorantiam euangeliorum arguit Luc. 1. & in ita loquente, cum credendum sit, beatae uirgini Mariae tum Matth. 2

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.

Daniel. 9 perfecte reuelatum extitisse Christum esse Deum & homi
Hier. 31 nem. Hoc enim illi angelus, Elisabeth, reges, pastores, &
Ezec. 44 prophetae satis indicarant.

Tertia propositio. Ioannis 2.

Patris gloriae quoties erit seruiendum, nihil opus erit
tua interpellatione.

Censura.

Hæc propositio si uniuersaliter intelligatur, sic scilicet,
quod nullo tempore opus sit interpellatione beate Virgi-
nis apud filium, pro rebus diuinis aut ad æternam salutem
spectantibus, impia est, ritui ecclesie contraria, & heretica.
Alma Dei nanque mater constituta est à filio, felix cœ-
li porta & pia peccatorum aduocata, ut iuxta scripturam
catholica ecclesia concinit.

Titulus 28. De angelis.

Propositio Erasmi prima in Elencho. 152.

A N angelus sit simpliciter homine dignior, nescio
Censura.

Psal. 8. Culpanda iure ignorantia ita dubitantis, cum
etiam aperte id scriptura explicet, de quo dubitat. Diminui-
tum siquidem ab angelis filium hominis, contestatur rex
& propheta Dauid, cum inquit: Minuisti eum paulo mi-
nus ab angelis.

Titulus 29. De Petro apostolo.

Matt. 16

Propositio Erasmi. Matth. 16.

Petrus dicens Christo: Tu es Christus filius Dei ui-
ui, certa & indubitata sententia professus est illum
esse Messiam à prophetis promissum singulari quoa-
dam amore filium Dei.

Censura.

Hæc propositio perperam explicat euangelicam sententiam, præbens occasionem male sentiendi de diuinitate filij Dei cum Nestorio. Non enim singulari quodam amore Dei in ipsum Christus est filius Dei, neque adoptione & gratia, sed origine & natura.

Titulus 30. De Paulo apostolo.

Propositio Erasmi. Ad Philippen. 4.

TE rogo uera germanaq; coniunx.

Censura.

Temerarie à communi lectione Latina Paraphra= Hieron. ad
stes in Paraphrasi Latina recedit, quam passim sequuntur Eustochi.
catholici doctores, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, de custodia
& quamplures alij. Neque audiendos censet Hieronymus uirginita=
eos, qui Paulum habuisse uxorem cōsingant, quòd Paulus tis.
uelit omnes esse sicut seipsum, de innuptis item & uiduis 2. Cor. 7
loquens bonum dicat illis esse si sic permāserint, sicut ipse.
Id autem nequaquam diceret, si uxorem ipse haberet.

Titulus 31. De Dionysio Areopagita.

Propositio Erasmi in epistola præposita

Paraphrasi 1. ad Corinth.

Dionysius, qui in secunda Hierarchia ecclesiastica
priscos ecclesiæ ritus satis copiose describit, eru=
ditis recentior quispiam fuisse uidetur, quàm fue=
rit Areopagites ille.

Censura.

Non uere eruditus, sed temerarijs & nouitatum studio=
sis uidetur non esse Dionysius Areopagites, qui libros ec=
clesiasticæ Hierarchiæ subscripserit. Quandoquidem ab
ipso Dionysio Areopagita fuisse conscriptos constat, pri=
=

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.
mum ex ipsis ecclesie Hierarchie & alijs eiusdem aucto-
ris libris. Deinde clarorum uirorum testimonio idem com-
probatur. Postremo septima generali synodo id fit diluci-
dus, in qua magnus Dionysius appellatur is, qui libri scri-
psit ecclesiasticæ Hierarchie.

Titulus 32. De Theologia scholastica.
Propositio Erasmi prima in epistola præpo-
sita Paraphrasi Epistolæ
ad Ephesios.

Iam ars esse coepit Theologia potius quàm sapientia,
theatrica uerius quàm ad ueram pietatem accommo-
da. Hanc præter ambitionem & auaritiã uitiarunt &
aliæ pestes, adulatio, contentio & superstitio: quibus rebus
tandem eò uentum est, ut Christus ille purus propemodum
esset obrutus humanis cogitationibus lymphidissimi quon-
dam euangelicæ doctrinæ fontes, Philistæorum serobe op-
pleti: diuinæ scripturæ regula nunc huc, nunc illuc detorta
nostris seruiat affectibus potius, quàm gloriæ Christi. Qui-
dam pia certe mente conati sunt orbem ad pristinam stu-
diorum simplicitatem reuocare, atque à lacunis iam serè
turbidis ad uiuas illas ac purissimas scatebras reducere.
Eam ad rem conciliandam linguarum & bonarum (ut uo-
cant) literarum cognitio uisa est in primis conducere, qua-
rum neglectu uidemur huc prolapsi.

Censura.

Hæc propositio tres habet partes, quarum prima in-
nuens Theologiam scholasticam esse artem potius huma-
na tractantem quàm diuina, ac spectaculis mundanis ma-
gis accommodam quàm pietati, perperam, ut aliæ multe,
ab hoc scriptore in odium illius asseritur. Nam quamuis ab

humanis disciplinis opem nonnunquam suscipiat, non sic ta-
 men, quin earum subsidium in Theologica ueritatis per-
 scrutationem conuertat. Quod si aliqui plus æquo in pere-
 grinis disciplinis immorentur, non cōtinuo illorum uitium
 Theologiæ uenit adscribendum, quandoquidem sunt pluri-
 mi per celebres doctores, qui suis luculentis doctrinis to-
 tiam terrarum orbem illuminarunt, quibus si imbutus fuisset
 hic scriptor, uarios eosq; pudendos errores, quos suis li-
 bris immiscuit, facile euitasset. Præterea si coram multis tra-
 ctari soleant Theologica disputationes, non protinus thea-
 trica dicenda est Theologia, quàm conducibile est publice
 huiusmodi tractare, quo pluribus consulat, ueritates Theo-
 logicas manifestando ac defendendo, & oppositos errores
 eliminando. Secunda pars incipiens ibi: Hanc præter am-
 bitionem, &c. innuens doctores scholasticos in suis exposi-
 tionibus uitasse scripturam eanq; repugnantem non ad ue-
 ritatem, sed ad humanos affectus pro sua libidine detorsisse,
 ueritatis expers est, nec obscure improbam indicat pro-
 cacitatem enunciantis. Non enim aliam solent probati scho-
 lastici doctores scripturarum intelligentiam sectari ab ea,
 quam tenent & hactenus tenuerunt orthodoxi interpre-
 tes, quamuis in aliquibus, quæ sunt præter fidem, aut non
 de necessitate explicite credenda, diuersa interdum sentiant.
 Tertia pars incipiens ibi: Quidam pia certe mente, &c.
 duo innuit. Vnum, quòd Theologia scholastica studiorum
 simplicitatem sustulit, quod manifeste falsum esse constat,
 cum illa circa fidem & mores uersetur, in quorum recta
 cognitione potissimum consistit simplicitas studiorum. Al-
 terum est, quòd huiusmodi simplicitas studiorum per lin-
 guarum et politiorum literarum peritiam reuocetur, quod

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

non omnino est concedendum. Nam quamuis aliqua ex parte hæc ad illam conducunt, non tamen usque adeo, ut Theologia scholastica, quæ præcipue sensus attendit, non uerborum proprietates, quas ex Grammatica præsupponit.

Propositio secunda in præfatione in Hilari-
rium cum sequentibus.

Novam in rebus diuinis, qui nihil aliud sunt quam homines, rationem commenti sunt, quæ quidem plus questionum & atrociores tumultus excitauit orbi, quam olim Arianorum temeritas.

Censura.

Cum paucis & ueluti compendio quodam catholicas ueritates scholastica Theologia fideliter decernat, sicq; suos instituat ut non facile in errores prolabantur; hac propositione erronee & temerarie doctrinæ scholasticæ detrahit hic scriptor, ab eius studio, quantum in ipso est, peruen- se retrahens, quod utile & necessarium esse sacra Concilia ostendunt: quæ generalia studia & deputata illis gymnasia pro huiusmodi exercitatione Theologiæ comprobauerunt, atque multis priuilegijs ac immunitatibus donauerunt.

Propositio eiusdem tertia in eadem in
Hilari- præfatione.

Nobis qua fronte ueniam poscemus, qui de rebus longe semotissimis à nostra natura tot curiosas, ne dicam impias, mouemus quæstiones, tam multa definimus, quæ citra salutis dispendium uel ignorari poterant, uel in ambiguo relinqui. An non habiturus consortium cum patre & filio & spiritu sancto, qui nesciat ad philosophiæ rationem ex- pedire, quid discernat patrem à filio, quid ab utroque spiritum sanctum, quid intersit inter filij natiuitatem à patre & spiritus

Spiritus processionem?

Quarta eiusdem propositio ibidem.

Non damnaberis, si nescias utrum spiritus à patre & filio proficiscentis unicum sit principium, an duo.

Censura.

Quamuis certum sit simplices absque profunda horum mysteriorum intelligentia saluos esse posse, hæ tamen propositiones, quibus, ut ex præcedentibus liquet, author innuit superuacaneum esse ac inutile doctorum studium & indaginem per quæ Deo iuuante & cooperante talia diuina mysteria aperiunt & explicant, in iniuriam asseruntur sanctorum doctorum, Augustini, Hilarij, Hieronymi, Ambrosij, Basilij, Nazianzeni, Chrysostomi, & aliorum, quos non frustra laborasse exploratum est eiusmodi argumenta tractando. Sunt insuper supradictæ propositiones sacris concilijs generalibus contumeliose, quæ tales materias de trinitate & consubstantialitate personarum diuinarum ex scripturis ob incidetes calumnias hæreticorum, crebro deciderunt & definiuerunt, aut potius declarauerunt, quamuis ante tales definitiones aut declarationes ecclesia de illis non dubitauerit.

Quinta eiusdem propositio in eadē præfatione in Hilariū.

Ea quæ nos scrutamur, quæ definimus, nec sacris literis prodita sunt, ut si comprehendi non possint, certe credi debeant, nec ullis rationibus probari, nec cogitatione concipi, nec similitudinibus adhibitis adumbrari, ut sunt, posunt. In quibus uestigandis cum à clarissimis ingenijs summa ui diu desudatum fuerit, hic demum est extremus profectus, ut intelligant se nihil scire, & adeo ad uite pietatem nihil faciunt, ut nusquam magis habeat locum illud Pauli:

E

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.

Scientia inflat, charitas ædificat. Censura.

Quæ scrutantur, quæq; definiunt catholici doctores et sacra Concilia de beatissima trinitate & diuinis personis credenda, constat in sacris scripturis contineri, nec abs rationes, suasiones, similitudines atque manuuctiones ab illis adduci ad tanta mysteria utcunque intelligenda. Nec is utique labor inutilis est ac infructuosus, sed maxime ad pietatem conducit christianæ religionis, quæ non scientia, quæ inflat, ut temerarie scriptor iste asserit, sed charitas, quæ ædificat, promeretur.

Propositio sexta in præfatione in Hilarij opera.

Sanctissimus uir Hilarius haudquaquam erat ignarus, quàm periculi plenum sit, quàm parum religiosum de rebus ineffabilibus loqui, incomprehensibilia scrutari, de longe semotis à captu nostro pronunciare.

Censura.

Norat beatus Hilarius nullum esse periculum, de diuinis pronunciare conformiter ad ea, quæ in sanctis scripturis habentur, aut quæ in sacris Concilijs sunt decisa & definita: alioqui non pro illis tuendis exulasset ipse, neque ad ea explananda insignes libros edidisset.

Septima ppositio in eadē præfatione in Hilarium.

Summa religionis nostræ est pax et unanimitas. Ea uix constare poterit, nisi de paucissimis definiamus & in multis liberum relinquamus cuiq; suum iudicium.

Censura.

Religioni Christianæ non parum conducere pacem & unanimitatem, exploratum est, dum tamen ea pax & unanimitas pia sit & recta. Si autem impia sit & à ueritate catholica aliena, quemadmodum solet esse in hereticis, nul

lo modo confert, imò plurimum obest Christianæ pietati. Ut autem dissoluatur huiusmodi impiorum consensus, & pia ac recta in ecclesia concordia statuatur, opus est catholica dogmata per eos, qui auctoritatem habent in republica Christiana, sæpius explicentur. Hac enim ratione schismata tolluntur, & scandala pusillantesq; hæreses eliduntur, & peruersæ doctrinæ, moresq; fidelium componuntur, & fides ipsa in cordibus Christianorum radicatur. Sic olim persequentibus ecclesiam hæreticis cum suæ execrandæ coniurationis complicibus congregata sunt generalia Concilia, ubi reiectis & damnatis impijs, pacem et concordiam ecclesia recepit. Ut autem id fieret, crebro oportuit aduersus impietates atq; calumnias hæreticorum ecclesiam non de paucissimis, sed de multis definire aut declarare, quæ tenenda, quæ ue reijcienda forent, neq; sup his quæ ad pietatem spectant, librum relinquere cuiq; suum iudiciũ: alioqui nulla posset inter fideles in his quæ fidei sunt, unanimitas & concordia seruari. Proinde hæc propositio temerarie ac ignoranter asserta, dissoluendæ unitati fidelium viã seditiose aperit, nec nõ et disseminãdis pniciosis erroribus.

Octaua ppositio in eadem præfatione in Hilariũ.

Hoc eruditionis est Theologicæ, nihil ultra quàm sacris literis proditum definire: uerum id quod proditum est, bona fide dispensare.

Censura.

Non est eruditionis Theologicæ, nihil de ijs, quæ ad fidem spectant, definire, quã quod in sacris literis formaliter & expresse habetur, aut quod ex illo clare deducitur: sed impietatis Vuicelicæ aut Lutheranae, quandoquidem authoribus Dionysio, Basilio, Augustino, & alijs multis catholicis doctoribus, nõ minus credenda sunt, quæ à Chri

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.
sto ex apostolorum traditione habemus de sacramentis &
nonnullis alijs, quã quæ in scripturis sanctis exprimuntur.
Nec solis literatorum monumentis iubet. Apostolus fidem
adhæberi, sed et tradiõibus nudo sermone explicatis. Qua
re præscripta propositio est falsa, impia, et Vuiclesicæ atq;
Lutheranæ perfidiæ consentanea.

Nona ppositio in eadẽ præfatione in Hilarium.

Multa problemata nunc reijciuntur ad synodum, multo
magis conueniebat quæstiones huiusmodi in aliud reijcere
tempus, cum sublato speculo et ænigmate uidebimus deum
in facie.

Censura.

Nequaquam à fidelibus censenda sunt problemata, quæ
in generalibus Concilijs ecclesia determinat super his, quæ
ad pietatem spectant. A spiritu sancto enim directa de illis
tantum ibi decernit, quæ ab omnibus christianis inconcusse
& inuolabiliter sunt tenenda. Propter quod hæc propositio
temerarie et arroganter asseritur, quasi nesciat discerne
re ecclesia, quæ sint aut non sint problemata, quæ sint aut
non sint definienda.

Decima ppositio in sepe dicta præfatiõ e in Hilariũ.

Pudet Rabinos alicubi nihil habere quod respondeant.

Censura.

Doctores scholasticos magno dolore & pudore affici
certum est his tpius, dum uident impios hoies sacra eccle
siæ Concilia, etiam generalia perfricta fronte continere, pa
riter & sanctos doctores, sanctas quoq; scripturas pro sua
libidine ad hæreticũ sensum passim detorquere, cũ tñ scho
lasticis doctoribus, quos hic scriptor per contumeliam Ra
binos appellat, minime desit, quod aduersus perfidam Lu
theri doctrinam rñdeant. Eam siquidem manifestis argu

mentis & his solidissimis, & quæ uere dissolui nequeant, delirare clare ostendunt. Quapropter cum eis uix audent Lutherani congregari aut pedem propius figere. Verentur enim, ne si propius manus conferere contingat, dum non hñt quod rationabiliter rñdere queant, cōfundantur & sua orbi inscitia ac ignorantia propaletur. Hinc futiles sanè & eneruos libros edere solent, multis quidem hæresibus atq; blasphemijs conspersos, uerum nullis rōnibus, nullis documentis, nullis scripturis, nisi perperam detortis, suffultos: id quod facile percipiunt, qui illos non sine iudicio legunt. Non. n. rōne illos ualere, sed impudenti procacitate ac infami peruicacia sese ostentare deprehēduntur. Nam morem patrum suorum hærestarcarum imitati, quando ab ecclesia catholica (extra quam indubie non est salus) ueluti pessimi transfuge turpiter desciuere, ueritati nesciunt acquiescere, sed tanquam qui furijs agitantur, tota malignitatis suæ ui in catholicam pietatem debacchantur.

Conclusio huius operis.

Hæc itaq; sunt, quæ super propositis Erasmi assertionibus decernenda diiudicamus, quæ ideo pluribus expressimus, ut plenius cognoscant oēs, quæ absurda sint & stulta, quæ olim hæretici, Arriani, Aertiani, Vualdenses, Begardi, Turrelupini, Vuiclefistæ, atq; his tēpibus Lutherani, cōtra ecclesie definitiōes atq; instituta ausu sacrilego asserere nō erubuerunt: illosq; atq; pestilentes eorum errores prorsus reiiciant, & soli adhæreant ecclesie catholice, quæ in fide et moribus errare non pōt: in his. n. semper à spiritu sancto dirigitur. Propter quod scribit apostolus ecclesiam colūnam esse & firmamentum ueritatis. Hinc profectò constat, eos qui illi reluctantur, turpiter à ueritate aberrare, quod legem

DETERMI. SCHOL. PARIEN.
do hæc uel rudes & imperiti facile precipient. Rõnes. n. ad-
ducuntur ac diuinorũ uoluminum citantur testimonia, quæ
manifesta reddere ualeant nec inefficacia, quæ decernuntur.
Vnde cõfunditur eorũ impietas, qui usque adeo gratia erra-
ta purioris christianismi uel syncerioris doctrinæ prætextu
innouare moliuntur. Huc et accedit, qd' succurrendum fuit
illorũ imbecillitati, qui uera esse credunt, quæ splendore il-
lustrantur orationis: contra uero falsa, quæ rudi & incom-
pto sermone scribuntur, minime attendentes inter hæc et il-
la non minus esse discrimen, quã inter uasa et ea, quæ in illis
continentur, qd' sæpe maximum est. Nam nõnunquã aurea
uasa, quibus similes sunt ornati sermones, mortifera cõtinent
uenena, ubi testes, quibus cõparantur inornati, salubrem cõ-
tinere liquorem, perspicuum est. Cõsulendum item fuit ijs,
qui Græcas nosse & Hebraicas literas, pfectam putat esse
& cõsummatam Theologiã, cum tñ qui eas norunt, si non
alioqui in Theologia disciplina fuerint instituti, Grammatici
cõsenti sint, non Theologi: quẽadmodũ et qui Latinas pro-
fitentur, nõ ulterius progressi. Vt igitur oĩum horum ratio
haberetur, ac illis dilucidius ueritas monstraretur & effica-
cius, operæpretium fuit prolixiori tractatu rem hæc deduc-
cere. Sic. n. plerunq; ueri aperiuntur sensus scripturã, hæc
sum fontes desiccantur & tecne atque calumnie deteguntur
hæreticorũ. Hac etiam ratione pericula deuitantur, quæ
ex suspectis libris proueniunt, aut ex his, qui quamuis ele-
ganter & nitide conscripti sint, non tamen carent ueneno
damnatæ Vuiclesiticæ & Lutherane doctrine.

F I N I S,

Determinatio facultatis sacre Theologiæ in Aca-
demia Parisiensi super familiaribus Colloquijs

D. Erasmi Roterodami cõclusa men-
se Maio. Anno 1526.

ANno dñi 1526. die. 16. Mensis Maij fuit cõgrega-
ta facultas Theologica per iuramentum in Colle-
gio Sorbonæ, ad deliberandum finaliter, quid esset
agendum de libro, qui inscribitur familiarium Colloquiorũ
formule per D. Erasmum, & c. Nunc aut idem liber pluri-
mũ auctus inscribitur: Familiarium Colloquiorũ opus mul-
tis noĩbus utilissimũ. Super quo ydem negotio iam sepius
factus fuerat sermo, tã inter deputatos, quã in pleno magi-
strorũ consessu. Et die hesternã post multa sup ea re in ipsa
facultate sedenti apud S. Maturinum post missam, ut moris
est, pposita, ut maturius materia ipsa discuteretur, remissa
est ad hunc diem. 16. quo in oĩum magistrorum pntia repe-
tita sunt & rememorata, quæ per deputatos prius diuersis
uicibus fuerant adducta, uidelicet qd' per authorem dicti li-
bri, quisq; is esset, ieiunia et abstinentiæ ab ecclesia indicta
parui penduntur. Beatæ uirginis Mariæ et sanctorũ aliorũ
pro ludibrio hñtur suffragia. Virginitas si coniugio confẽ-
ratur, nullius est aut parui momenti: religionis et dissuade-
tur oĩbus ingressus. Item arduæ difficilesq; qõnes Gramati-
culis cõtra per magistros in artibus iurata statuta pponun-
tur. Vnde facile in errores prolabi possunt & plurima cõsi-
milia perperã in dicto libro tractantur. Quibus diligenter
attentis et perpensis post maturã deliberationẽ dictum fuit
et unanimi oĩum consensu cõclusum, q, prædicti libri lectio
oĩbus & maxime adolescentibus erat prohibenda, quo-
niam magis per hmõi lectionem sub eloquentiæ acquirẽdæ

DE TERMI. SCHOL. PARISIEN.

prætextu iuuentus corrūperetur, quā institueretur, et quod oībus medijs debitis esset enitendū ut hmōi liber supprime retur et à finibus eliminaretur christianorū. Ut autē cūctis perspicuū fiat, quā iustū sit hoc nostrū iudiciū, rationiq; ac pietati cōsentaneū, statuimus illa subiungere, quæ de istiusmodi dialogorū libro per nōnullos nostrū ad id specialiter cōmissos iussimus annotari, decerpi et trāscribi, quæ et nos maturius perpensa mouerunt. In eorū autē editione, modo et forma subsequētib; signati loci in dialogis singulis ad uoluminis nobis à cōqrentibus oblatis, et quale tūc in hac ciuitate Parisiēsi passim ī manibus erat, paginas sūt referēdi.

Sequuntur nōnulla erronea scādaloſa ac impia, quæ cōtinentur in libro, qui dicitur familiarīū Colloquiorum opus ab authore D. Erasmo Roterodamo recognitum. dñi. 1526. in quo tanq̄ ethnicus homo author illius religionē christianā et sctās eius ceremonias et obseruationes ridet, subsannat, carpit, lacerat et mutādas decernit.

IN dialogo de ualetudine aduersa impudenter primo ridet deuotionē, quā habet populus ad sacræ religiois habitus, innuitq; q̄ tantū ualeat morbis curādis pallium le nonis, quantū ualeat cuculla religionis. Hoc habet pag. 16. circa med. ibi: Sunt qui tecti cuculla Dñicali. Rursum nulli sancto pro morbo curando uult uotum nuncupari. Hoc uidere est pagina eodem. f. 16. paulo post, ibi: Alij morbo leuati nuncupantes alicui diuo uota, &c.

In dialogo de uisendo loca sacra ridet uotum Hierosolymitanum, mentiēns omnia, quæ uidentur Hierosolymis, cōmentitia esse & excogitata ad alliciēdos simplices & incredulos. Hoc habet pagina. 31. paulo post medium, ibi: Et ne illic quid tu putes spectatu dignum, &c.

In dialogo, q̄ dicitur cōfessio militis, irreuerentius ac impudentius loquitur de cōfessione sacramentali. Hoc uidere est pag. 42. in prin. ibi: Quē tibi sacerdotē deliges? R̄ndet alius: Cui cognouero quā minimum esse frontis et bonæ mentis.

In dialogo, qui inscribitur pietas puerilis, censet in primis peccatū graue nō esse, trāsgredi cōstitutiones ecclesiasticas, nisi accedat cōtemptus malitiosus. Hoc patet pag. 62 post med. ibi: Neq; uerō protinus arbitror esse piaculum. quod admittitur aduersus constitutiones humanas, nisi contemptus accesserit malitiosus.

Deinde innuit cōfiteri soli Deo sufficere, si nō aliud ecclesia ordinasset. Hoc patet pag. 46. in fine, ibi: Sed illi confiteor, qui solus, &c. Post hæc reprehēdit modū disputādi Theologorū, non intelligens propterea Theologos nō uacillare in fide, quia q̄ones de ijs faciunt, q̄ ad fidē spectant. Non. n. per hmōi q̄ones de fide dubitant, sed per eas fides explicatur apertius. Is error habetur pag. 70. circa medi, ibi: Cōplures abstinent à Theologia, q̄ uereātur, ne uacillēt in fide catholica, cum uideant nihil nō uocari in q̄onem.

In dialogo, qui dicitur Coniuiū prophanū, abstinentiā à carnibus ab ecclesia indictam carpit, quasi illa aduersetur euāgelicæ libertati: cū tū nō aduersetur, sed error sit Aeria norū ita sentire. Qd' facit pagina dicti libr. 107. ante med. ibi: Caritas oīa suffert. Et pag. 104. circa mep. ibi: At mihi uidetur minus oneris olim impositum Iudæis. Et in eadē pagina ante med. ibi: Minus anguē odi, quā pisces. Alius r̄ndet: At nō tu solus. Sequitur: Quis hoc tædij nobis inuexit? Multa ibidem proponūtur cōtra hmōi abstinentiam à carnibus. Cōcludit, bonum esse ut auferatur hmōi abstinentia. Quod patet in fine pag. 107. ibi: Si summus essem pon

DETERMI. SCHOL. PARIEN.

tifex, & in fine pagine. 107.

In dialogo, qui Inscriptur Conuiuū religiosum, primo uult qđ hęc oīa, delectus ciborū, uestitus, pręscriptus, ieiunū, sacrificiū, preces ueluti pensum absolutę, & quies diei festi, sunt affinia Iudaismo: quę sn̄a apprime à Luthero approbatur. Hoc monstrat pagina. 148. ante medium, ibi: Victimās appellari puto, &c.

Scđo cōformiter ad Begardos uult pfectos nō teneri seruare leges ecclesiasticas, neq; debere cōpelli ad illas seruandas, quia spūalis oīa diiudicat, ipse uero à noīe iudicatur. Hoc habet pag. 143. ibi: Rex intelligi potest uir perfectus.

Tertio taxat iterū abstinentiā à carnibus. Hoc uidere est pag. 151. post me. ibi: Licet igitur uesci qbuslibet cibus, &c.

Quarto prętendit, qđ uulgus christianorum totā suam salutē ī cęremonijs, baptismo, exorcismo, catechismo, sale, aqua cōstituit, & maxime fidit unctiōni, cōfessiōni, confirmatiōni, eucharistię, matrimonio, sacro ordini: quasi uide licet christiani per sola sacramēta sperēt saluari, sine adimplētiōne pręceptorū dei, qđ nullus catholicorū dicit doctōrū: imō oppositū credere docētur simplices. Hoc pag. 160. mōstratur ante med. ibi: Si uulgus christianorū spectes, pro rā & puppim suę salutis, &c. & in fine pag. pręcedentis, uidelicet. 149. cōtra cęremonias loquēs, dicit: Nō mirū ē, eos sic mori, qđ p oēm uitā in cęremonijs philosophati sūt.

Quinto peccatum esse mortale iudicat, ornare templā, ditare monasteria. Hoc uidere est pagina. 163. ante med. ibi: Vnde mihi uidetur uix excusari posse à peccato mortali, qui sumptibus imodicis aut extruunt aut ornāt monasteria seu templā, cum interim uiua Christi templā, &c.

In dialogo, qđ Inscriptur Apotheosis, Capnion seu Ren

elin. excessiue cōmendat, dum ipsum cōfert in gloria cū di-
no Hieronymo, & absq; sedis apostolicæ auctoritate eū ad-
scribit catalogo sanctorum, eiq; orationē, quæ collecta ap-
pellatur, assignat: quæ faciendā nō sunt ad iocum. In diuos
enim (ut alibi dicit) per iocum ludere, nec pium est, nec tu-
tum: ioci alia petenda est materia. Primū tñ horū habetur
pag. 182. circa med. ibi: Hieronymus Reuchlinū hisce uer-
bis cōpellebat: Salue collega sanctissime. Scđm habetur pa-
g. 184. paulo post mediū, ibi: Quid igitur superest, nisi ut
sanctissimi uiri nomen adscribamus Calendario sanctorū?
Tertium habetur pagina. 186. circa medium, ibi: Amator
humani generis Deus, qui donum linguarum, &c.

Nec recte pag. 185. ante med. dicit, Pium scđm in diuorū
numerū retulisse Catherinā Senē. ĩ gratiā ordinis et urbis.

In dialogo, qui dicitur Proci & puellæ, multis exēplis
persuadere nititur cōiugū præferēdum uirginitati. In quo
Iouinianum sectatur, si nō potius superaret illum. Hoc pa-
tet pag. 196. in principio, ibi: Interim perit uirginitas, etc.
Et in fine paginæ eiusdem inquit: Elegans quidem res puel-
la uirgo sed quid prodigiosius anu uirgine?

Secundo docet acquiri uirginitatē per actus carnales,
quæ ueretur dicere Epicurus. Hoc habet pag. 197. ante me-
dium, ibi: Quid ego audio, uiolanda uirginitas ut discatur?

Tertio præfert castitatem cōiugalem castitati sacerdotū
& religiosorum. Hoc patet eadem pag. 197. post med. ibi:
Atqui uoto adstricti abiurant matrimonium, &c.

In dialogo Eubuli et Catherinæ statū religiōis maxime
uituperat secutus Lamperiū, multa de eo proponendo. Pri-
mo carbones illū appellat, & matrimonium thesaurū. Hoc
patet pag. 204. in prin. ibi: Hem pro thesauro carbones.

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.

Secundo ingredi religionem inuitis parentibus dicit esse contra legē naturalē & diuinā. Hoc patet pag. 208. paulo post med. ibi: Natura dicitur, Deus approbat, Paulus hortatur, humanae leges sanciunt, ut filij obediāt parētibus, &c.

Tertio uocat nouam seruitutem statum religionis. Hoc patet pag. 209. ibi. At inuentum est sub prætectu religionis nouum seruiutis genus.

Quarto doctrinam docentem ingressum religionis uocat pharisaicam & contrariam doctrinā apostoli. Hoc patet pagina. 209. post medium. ibi: Ista uero doctrina pharisaica est. Paulus contra docet, ut quilibet, &c.

Quinto hostiliter infectatur religionē. Hoc patet pag. 210. post prin. ibi: In negotio pietatis cessant naturae leges. Negotiū pietatis agitur in baptismo. hic tantum agitur de ueste mutanda, deq; genere uitae, quod per se neque bonum est neque malum.

Sexto asserit aequae bene seruari obedientiā, paupertatē & castitatē in domo parentū, sicut in religione. hoc patet pag. 210. circa fin. ibi: Iactant obedientiam num ea laus tibi deerit, si obediās parentibus tuis, quibus iubet obedire, &c.

Septimo asserit caeremonias religionis nihil facere ad pietatem, neq; quēquam cōmendare oculis Christi. hoc habet pagina. 211. in prin. ibi: Quid igitur superest? Velum, linea ex intima uersa in extimam, caeremoniae quaedā, quae nihil faciunt ad pietatem.

Octauo contendit ingressum religionis inuitis parentibus esse illicitū. hoc patet pag. 211. circa med. ibi: Quae est igitur ista noua religio, quae facit irritū, quae et naturae lex sanxit, et uetus lex docuit, et euāgelica lex cōprobauit? &c.

Nono eadem pagina paulo post praedicta uerba dicit:

Istud decretū. s. ingressum religionis inuitis parētibus, non esse à Deo proditū, sed in monachorū senatu repertū. Tandem ridēdo petit sibi assignari locū scripturæ sacræ à Theologis, quo doceatur institutū religionis, cum multa illic esse satis exploratum sit. hoc habet pag. 212. paulo post principium, ibi: Ab istis igitur Theologis exige, ut proferāt aliquem e sacris libris locum, qui hoc doceat.

In dialogo, qui dicitur Virgo, penitus increpat inducentes ad religionē. hoc patet pag. 214. circa fi. ibi: O improbitatē stolidorū, &c. Idē facit pag. 214. circa fi. ibi: O scitos histriones, ut norunt agere suas fabulas simplici populo.

Præterea resilientem à religione cōmendat, tanquā bene egerit, quod in religione non permanserit. hoc patet pagina. 215. circa finem, ibi: Bene habet, quod mature resilieris, priusquam seruitutem æternam esses professa.

In dialogo Militis & Carthusiani, cæremonas religionis minimi facit, & ab illis oēm fiduciam aufert. Id uidere est pagina. 236. in fine, ibi, In ueste, cibo, poculis, cæterisq; cæremonijs, &c. Et pag. 237. in prin. ibi: Quid alij faciāt, non est meū iudicare. Ego his rebus nequaquam confido, minimumq; tribuo. Et eadem pagina paulo post: Rasum caput & uestis color non commendat me Deo.

In dialogo, qui dicitur Naufragiū, impie titulos, quos ecclesia recte tribuit beatæ uirgini Mariæ, eidem detrahendos censet. hoc uidere est pag. 248. in prin. ibi: Nautæ cænantes, Salue regina, implorabant matrem uirginem, appellantes eam stellā maris, reginā cœli, dñam mūdi, portumq; salutis, alijsq; multis titulis illi blādientes, quos nunquā illi tribuūt sacræ literæ. hoc falsum est, cū sacræ literæ eam matrem dei appellent, unde illi tituli omnes clare deducuntur.

DE TERMI. SCHOL. PARIEN.

Deinde ibidem irreuerenter de eadem beata uirgine loquitur comparādo eam Veneri & faciendi illi succedere in agenda cura nautarū, unde ait ibidem post præmissa uerba: Quid illi cum mari, quæ nunquam opinor nauigauit: Oum Venus agebat curam nautarum. Sequitur: & quoniā desit curare, suffecta huic matri non uirgini uirgo mater.

Reprobat insup. plixius uota fieri sanctis. hoc patet in fine supradictæ pagine, ibi: Nulli diuorum nūcupabas uota? Rñdet alter in principio pagine sequentis. Nequaquam. Et causam dicti sui addens: Nō paciscor (inquit) cum diuis.

Reprehēdit item subsidiū implorare sanctorū in sua necessitate. hoc patet pagi. 250. paulo post prin. ibi, At implorabas alicuius diui præsidium? Respondet alter: Ne id quidem. Et dat rationem dicti, quia spatiosum est coelum.

Præterea ridet iuocare sanctū, cuius nomē sit ignoratū. hoc patet pag. 251. cir. fi. ibi: Si noīe cōpellasses eū, audisset.

Addit insup. risum sup. religioso Dñicano, qui ut se seruariet, deposuit cucullam, dicens deposita cuculla nō potuit se agnosci à diua Catherina Senensi. hoc patet pagi. 153. in fine, ibi: Quid aut de Dominicano? Et pagi 254. in princ. ibi: Melius enatasset, si non dimisisset sacram cucullam, ea deposita qui potuit illum agnoscere Catharina Senensis?

In dialogo, qui dicitur inquisitio de fide, arduas fidei qōnes & periculosas simplicibus & pueris cōtra iuris dispositionē proponit, nōnullos annectens errores, quorum primus est, qđ patri in diuinis cōueniat authoritas, quæ nō cōuenit filio. Qui ponitur pag. 293. ibi: Cur igitur sacræ literæ filiū magis appellāt dñm, quā Deū? Rñdetur qa deus nomen est authoritatis, quæ patri cōuenit, quod falsum est. Non. n. hoc nomen Deus ullam dicit authoritatē, pp. quam

non equaliter competat omnibus personis. Atq; indifferen-
ter uocatur filius deus, sicut & patet, et in sacris scripturis.
Ioannis I. Et deus erat uerbum. Et Ioannis ultimo: Domi-
nus meus & deus meus, & alijs multis locis.

Secundus error est, quod in humanitate Christi, in bea-
ta uirgine atq; sanctis non sit collocanda fiducia sub deo, ua-
rio tamen gradu. Qui ponitur in prædicta pag. 293. his uer-
bis: Ergo et in Iesu collocas tuam fiduciam? Quid ni? Paucis ta-
men interpositis sequitur. Quamquam nec in hoc fiduciam speiq;
meam sacram (ut aiunt) ancoram figerem, nisi deus esset.

Tertius error scriptus pag. 298. Quid igitur prohibet
spiritum sanctum appellari filium? Barb. Quia nusquam lego genitum
hunc, nec huius lego patrem. Erronea est ista responsio. Non
enim propterea spiritus sanctus non appellatur filius, quia
non legitur, sed pro proprietate emanationis eius, ratione cui-
us repugnat eum uocare filium ante omnem scripturam.

Quartus error, quo dicit non credendum in sanctam eccle-
siam, pagina eadem. 298. et. 299. his uerbis: Credis in sanctam
ecclesiam? Barb. Non. Et rursus: Cur horres dicere: Credo
in sanctam ecclesiam? &c. Cum autem catholici doctores sensum
reddat illius præpositionis: Credo in sanctam ecclesiam, et mul-
ta ecclesiam ita decantent, temerarie asseritur non recte dici.

Quintus error est, quo dicit malos non esse de ecclesia,
que non constat nisi de bonis. Qui error euangelicæ doctrinæ
aduersatur, & ponitur pag. 299. circa principium, ibi: Ab
ecclesiam consortio separatur, quisquis admittit crimine letale.
Et paulo post: Ecclesia non constat nisi ex bonis.

Sextus error est pag. 300. in principio his uerbis: Ex-
tra ecclesiam non est ulla peccatorum remissio. Et constat, quod
capiendo ecclesiam, ut prius cepit, ut explicat, hoc falsum esse,

DETERMI. SCHOL. PARISIEN.

cum in ecclesia hereticorum detur uerū baptisma paruulis. Etiam per poenitentiam assequitur quis peccatorum remissionem, & fit de ecclesia dicto modo.

In dialogo Franciscani prætendit conuenientius esse, quod religiosi non differant uestimētis à ceteris hominibus. Hoc habet pagina 335. in principio, ibi: Quid sentias, utrum existimes satius monachos à ceteris cultu non differre. Respondet alter: Equidē arbitror simplicius & Christianius, &c.

Eadem pagina post medium innuit uarietatem uestium in religione inductam esse ex superstitione, ibi: Posteriores additis quibusdam rem uerterunt in superstitionem, &c.

Modum præterea honestum, quo habitu differunt ab alijs iurisperiti, iudices aut doctores, carpit. Hoc uidere est pagina. 351. in principio, ibi: Itaque mihi stultissimum uideatur, sapientiam profiteri ueste.

In dialogo, qui inscribitur Peregrinatio religionis ergo, epistolam sub nomine beatæ Mariæ uirginis confingit ridiculam quidem, sed blasphemiam proximam, qua se letari beatam uirgo dicit, quod Lutherum secutus quispiam suaderet superuacaneum esse diuos inuocare, quod inde magna deinceps molestia leuaretur. Minatur item si sanctos deserant hoīes, suis armis se ab eorum iniuria uindicaturam. Hoc habet pag. 426.

Et pag. 455. carpit, quod in ecclesia sint tot baptisteria, tot candelabra, tot statuæ aureæ, tot organa, tot concentus musici, immensi sumptus. Hoc patet pag. 455. in principi. ibi: Et quorsum attinet tot baptisteria, &c. Nihilominus tamē hæc omnia pertinent ad honorem & cultum dei, nec propterea pauperes deseruntur. Non uult soleas & calceos sanctorum populum exosculari, quod tamen bene fit. Id indicat pag. 460. in prin. ibi: Ceterum impudens est calceos, soleas, subligaria,

ria, osculo obtrudere. Sequitur: *Præstabat ista non fieri, ne quid dissimulem, &c.*

In dialogo Lanionis & Salsamentarij ciborum delectū dicit abrogatum diuina & apostolica sententia. Hoc patet pag. 472. paulo post medium, ibi: *Ciborum delectū nō exēplo quidem, sed sententia sua abrogauit dominus, &c.*

Cæremonias etiam ecclesiæ, in ieiunio, in abstinentia à carnibus, diuersitate uestium, rasura capitis, & quibusdam alijs taxare uidetur: nec non & obligationē baptismi, cōfessionis, matrimonij. Hoc patet pag. 475. à principio usq; ad finē. Cæterum excusat, quæ dicit, in præscripta pag. & hoc pagina. 476. in principio, ibi: *Erras tota uia lanio, &c.* Verum postea censet immutandas constitutiones & cæremonias ecclesiæ, quas carnales appellat. Id liquet pag. 477 paulo post principium, ibi: *Satis quidem crasse differis. At qui mihi uidetur & hodie non minus esse causarum, cur obseruationes istæ carnales hæctenus tolli debeant, ut arbitrarie sint, non obligatorie. Et paulo post pag. 477. post medium, ibi: Cum igitur tam ampla sit messis, uidetur hoc cōsulissimum ad religionem Christianam propagandam, ut quemadmodum apostoli onus legis Mosaicæ, ne gentes resisterent, ita nunc ad illiciendos etiam imbecilles tolli quarundam rerum obligationes, sine quibus ab initio seruatus est orbis & nunc seruari possit, modo adsit fides & charitas euāgelica. Idem ferme prosequitur tota pagina. 488. prefer tim usq; ad illam partē: *Extra ecclesiæ domū non est salus.**

Censura.

Hoc autem consilium impium est & perniciosum, nec minus arrogans, consilium, inquam, ex damnata Vuiclesi simul & Lutheri doctrina depromptum ad eneruationem

Christiana tendens religionis & totius ecclesiasticae disci-
 plinae. Nec uerum est, quod ex huiusmodi abrogatione im-
 becilles illicerentur, imo potius auocarentur hinc magis a
 Christiana religione & retraherentur. Et certum est, spiri-
 tu sancto suggerente conformiter ad sanam scripturarum
 intelligentiam haec fuisse instituta, & ex traditione aposto-
 lorum multa, tum ad reuerentius & sanctius celebranda di-
 uina mysteria, tum ad synceriorē Christianae religionis ob-
 seruationem, quorum etiam multa exploratum est esse de iu-
 re diuino, quod immutabile est & semper idem aut in san-
 ctis scripturis traditū est, aut ex traditione apostolorū per
 continuas successiones ad nos usq; deductum est. Nec est cō-
 similis ratio de onere legis Mosaicae, quā & propheta &
 apostoli spiritu dei inspirati senserunt. abrogandam, & de
 ijs, quae uoluit in ecclesia spiritus sanctus pro sua felici dire-
 ctione usq; ad consummationem seculi perseuerare. Quod
 inde patet quia quotquot talia attētauerunt immutare, mox
 ab ecclesia, quae semper spiritu dei regitur, damnati sunt &
 reiecti, ut Aerius, Vigilātius, Lamperius, Iouinianus, Vual-
 denses, Albigenes, Viclefista, & demum Lutherani, &
 alij non pauci. Hereticum itaq; est & blasphemum huius-
 modi peruersum consilium.

In eodem dialogo lanionis & salsamentarij, multa alia
 ponit eidem sententiae conformia, ut pag. 499. ante mediu,
 ibi: Verum ubi interim illa libertas spiritus, quam promit-
 tunt apostoli? &c.

Idem indicat & pagina. 501. post medium, ibi: Mundus ple-
 nus est pharisaicis hominibus, &c.

Pagina item. 498. circa principium, ibi: Postremo cum
 leges hominum, quae fere corporalia praescribunt, praedigo-

si sint ad pietatem, cessare uidentur, ubi quis profecit ad spiritus robur.

Hic rursus errorem Begardorum instaurare contendit, quasi eo consensu pædagogum sint appellatæ constitutiones & cæremoniæ ecclesiæ, quo appellat Paulus pædagogum ueterem legem ac eius cæremonias. Aegre fert denique autor huius dialogi, quod plus puniantur in ecclesia minora peccata, quàm grauiora. Nec attendit id rationabiliter fieri in republica ad conseruationem eiusdem. Id patet pagina 502. circa finem, ibi: Itidem uidemus multos tantum fidere corporalibus cæremonijs, &c. Et similiter pag. 503. quasi tota. Idem facit pag. 508. circa finem, ibi: Iam in ipso ieiunij præscripto cū duo sint, &c. Idem persequitur pagina. 509. 520. 521. 522. 523. Fiduciã in sanctos carpit pag. 524. nõ attēdens quod oīs cultus et fiducia, quæ sanctis exhibetur, primo & principaliter deo exhibeatur, et illis sub deo et pp deū.

In dialogo, qui dicitur Funus, minus recte uidetur sentire author de fundatione obituum, & de precibus pro defunctis exoluendis. Nam infirmum introducit parū ista curantem, imo respuentem, si non esset scandalum. Id uidere est pagina. 546. circa finem, ibi: Si me uel uno sacro funebri dignaberis, plus satis erit, aut siquid aliud est, quod ob publicam ecclesiæ consuetudinem citra scandalum infirmorū omitti uix potest, id tuo permitto arbitrio. Sequitur: Nec ē animus cuiuspiam preces uel cōmercari uel meritis suis spoliare. Hæc dicuntur, quasi fundantes obitus, preces aliorum commercetur, aut meritis suis spolient, quod asserere erroneum est ac impiū. Pagina aut sequenti, quæ est. 547. uidetur omnem satisfactionem peculiarem pro defunctis respuere, solam communem probans cum merito Christi: &

DETERMI. SCHOL. PARISIEN.
hoc à principio paginae.

Conclusio determinationis præscriptæ.

Cum igitur in istis dialogis perniciose Erasmus eloquẽtiam suam conuertat ad instaurandos et quodammodo puerorum præceptorum eorundem & quorumcũque lectorũ ingenijs instillandos damnatos errores Aerianorum, Vniclesistarum, Louinianistarum, Lãperianorum, Vualdẽsum, Begardorum, Lutheranorum, & aliorum multorum hereticorũ: si sancte & Christiane imbuẽda est non modo puerilis ætas, uerum etiam prouecta, & ab omni impietate atque blasphemia maxime propellenda & auocanda, innitẽdum est, ne ulli tales libri manibus teneantur puerorum aut quorumcunque Christianorum lectorum, ne huiusmodi uenena ubi lectores imbiberint, à Christiana omnino religione reddantur alieni.

ERASMVS ROTERODAMVS

Amico cuidam religioso. S. P.

MVnuscule tua mihi fuere gratissima. Ego ualeo, quantum ualere põt senex, ualetudinarius, et immodicis obrutus laboribus, quãtis uix et iuuenis, & ualidus sufficeret. De corporis tui bona ualetudine non tam gratulor, quã doleo te de animi tui ualetudine queri. Non. n. in nobis situm est, quõ ualeamus corpore, ceterum ut recte ualeat animus, magna ex parte in nobis situm est. Vereor ne imponant tibi quorũdam præstigia, qui iactant hodie splendidis uerbis libertatem euangelicã. Crede mihi, si rẽ propius nosset, minus tãderet te istius uitæ. Video genus hominũ exoriri, à quo meus animus uehemẽter abhorret. Neminem uideo fieri meliorẽ, deteriores oẽs, quotquot

ego sanè nouerim, ut uehemèter doleā me quōdam in libris
 meis prædicasse libertatem spūs, quanquā id bono animo fe-
 ci, nihil minus suspicans, quā hmōi populū exoriturū.
 Optabā sic aliquid decedere ceremonijs humanis, ut mul-
 tum accresceret ueræ pietati. Nunc sic excutiuntur illæ, ut
 pro libertate spūs succedat effrænis carnis licentia. Ciuita-
 tes aliquot Germaniæ implentur desertoribus monasterio-
 rum, sacerdotibus coniugatis, plerisq; famelicis ac nudis.
 Nec aliud quā saltatur, editur, ac bibitur, subatur, nec do-
 cent, nec discūt, nulla uitæ sobrietas, nulla sinceritas. Vbi-
 cunq; sunt, ibi iacent oēs bonæ disciplinæ cum pietate. Plu-
 ra tibi super his scriberem, si tutum esset literis cōmittere.
 Tot annos in isto sodalitiū laudabiliter uixisti, iamq; ut scri-
 bis, ætas tua uergit ad uesperam, fortasse me nouē aut octo
 annis minor. Agis in loco cōmodissimo, cœlo saluberrimo,
 multum solatorum adfert eruditorum hominum confabula-
 tio. Nec deest bonorum librorum copia, nec deest ingenū.

Quid in hac uita potest esse suauius, quā in huiusmodi pra-
 tis oiantē iam ueluti prægustare uitæ cœlestis felicitatē, præ-
 fertim isihac ætate, hoc seculo, quo nihil fingi potest turbu-
 lētius aut calamitosius? Noui quosdam, qui fumo libertatis
 decepti, deseruerunt suum sodalitiū, mutato cultu duxerunt
 uxores, interim egeni, exules, suis, quibus erant chari, dete-
 stabiles, tum in eo statu rerum, ut etiam siquī sint, qui illis
 bene uelint, tutum non sit benefacere. Iam quomodo sit affe-
 cta illorum conscientia, nouit deus, & quō intus placeat no-
 ua sodalitas, ipsi uiderint. Quæ nā est hæc libertas, ubi non
 licet dicere preces? non licet sacrificare? non licet ieiunare?
 nō licet abstinere à carnibus? Cogita quid talibus possit esse
 miserius etiam in hoc seculo. Siquis sit iuuenis, si diues, pos

DE TERMI. SCHOL. PARISIEN.

fit aliquot annos frui commodis huius mundi (siquid tamē est hic commodorū) nunc aliena ætate hæc facere demētia uerius est, quā stultitia. Sed onerāt constitutiones, inuidiæ, & similia. Quicquid istius generis est, leuissimum est, si bonus adsit animus. In altera parte plus malorum perpetendum erit. Itaq; deus det meliorem mentē istis, qui fabulis huiusmodi turbāt animi tui tranquillitatē. Emoriar, si uel tantillū roboris haberet hoc corpusculū, ut saltem uiuere posset, ni malim istic tecum agere, quā in palatio Cæsaris esse primus episcopus. Sed ignoras pariter & tuā felicitatem et huius seculi miseriam. Nec est quod spectemus Concilium. Sero ueniet obstante principum dissidio, et si fuerit institutū, sedecim annis agetur de rebus longe alijs quā de cæremonijs. Proinde mi charissime in domino, et p̄ ueterem, imo p̄ perpetuā amicitiam nostram et p̄ Christū oro, obsecro, obtestor, ut istud tædium penitus excutias ex animo, nec aurem prebeas exitiabilibus hominū fabulis, qui nihil opitulaturi sunt tibi, sed irrisuri potius, ubi te in foueā pellexerint. Si toto pectore contempseris huius mundi fallaces præstigias, totum te Christo dedideris, in sacris libris, in meditatione uitæ cœlestis totus uerferis, crede mihi, abunde multum solatiorum inuenies, et ista tædiola, quæ commemoras, non aliter quā fumus euanescent. Si monitorem audieris, nisi compereris esse uerum quod dico, mecum expostulato. Dominus repleat cor tuum omni consolatione spirituali, amice et frater in domino charissime. Basileæ Idibus Octobris.

ERASMVVS Roterodamus sua manu.